

به‌نامه و پیره‌وی نیوخۆی
حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران

برنامه و اساسنامه‌ی
حزب دموکرات کوردستان ایران

به‌نامه و پیره‌وی نیوخۆی حیزبی
دیموکراتی کوردستانی ئێران

په‌سندکراوی کۆنگره‌ی ١٧
کۆنگره‌ی یه‌کگرتنه‌وه‌ی دیموکراته‌کان
(١٥ و ١٦ ی رێبه‌ندانی ١٤٠٣ ی هه‌تاوی)

پېشەكى

كوردستان لەو پانتا جوغرافىيائىيەدا ھەلكەوتوہ، كە بە ناوچەي رۆژھەلاتى نىوہراست ناودىر كراوہ. بە ھۆي ئەوہى لە بوارى سەرچاوہ سروشتىيەكانەوہ ھەرىمىكى دەولەمەندە، شوينى سەرھەلدانى چەندىن شارستانىيەتى مېژوويى و ئايىنى جىاوازە و لە بوارى نەتەوہيى و كولتورىيەوہ ناوچەيەكى فرەرەنگە و لەنىو ئەو پېكەتە جۆراوجۆردا كە لەو ناوچەيە نىشتەجىن، كوردىش خاوەنى شارستانىيەتىكى دىرىنە. بەلام لەگەل خەباتىكى دوورودرىژ و خويناوى چەندىن ھۆكار رېگر بوون لەوہى كورد ئەو ئىمكانەي بۆ برەخسى وەك نەتەوہيەك ببېتە خاوەنى دەسەلاتى نەتەوہيى خۆي، بە تايبەتى لە مېژوويى ھاوچەرخدا دەتوانىن ئىشارە بەوہ بكەين كە دواي كۆتايىھاتنى شەرى يەكەمى جىھانى و پەوتى پېكەينانى دەولەت-نەتەوہكان لە رۆژھەلاتى نىوہراست نەبوونى وشىيارى نەتەوہيى كورد لە ئاستى پىويستدا لە سەرەتاي سەدەي بىستەمدا لە لاىەك و دەستتۆوہردانى نادادپەرورەرانەي زلھىزەكانى ئەو سەردەمە لە كاروبارى ناوچەكەي ئىمەدا لە لاىەكى دىكەوہ، بوون بە ھۆي بىبەشكرانى نەتەوہى كورد لە دەولەتى سەربەخۆي خۆي. ئەم

بارودۆخه بوو به هۆی دارشتنی سنووری ده‌ولت-
 نه‌ته‌وه تازه پیک‌هاتوو‌ه‌کانی ناوچه‌که به قازانجی
 چند نه‌ته‌وه‌یه‌ک و له‌سه‌ر حیسابی دووباره
 دابه‌شکردنه‌وه‌ی کوردستان و حاشاکردن له پیناسی
 نه‌ته‌وه‌یی کورد و مافی به‌شداربوونی ئەم نه‌ته‌وه‌یه
 له ده‌سه‌لاتی سیاسیدا. هەر ئەو غه‌دره میژووویی‌ه‌ش
 بوو به سه‌ره‌تای ده‌وره‌یه‌کی نوێی خویناوی و
 پرتیچوو له خه‌باتی رزگاری خوازانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی
 کورد له پیناوی وه‌دییه‌پنانی مافی دیاریکردنی
 چاره‌نووسدا، و ده‌کرێ به راشکاوی بلێن که میژوووی
 خه‌باتی نه‌ته‌وه‌ی کورد به یه‌کیک له خویناویترین و
 درێژخایه‌نتزین به‌شه‌کانی میژوووی خه‌باتی گه‌لانی
 زۆر لیک‌راوی ئەم جیهانه‌ داده‌نرێ.

هه‌رچه‌ند پلانی سپینه‌وه‌ی سیستماتیکی پیناسی
 نه‌ته‌وه‌یی کورد له ئێرانیشدا به‌شیک جیا‌نه‌‌کراو له
 پرۆژه‌ی «ده‌ولت-نه‌ته‌وه‌ی ئێرانی» به هاتنه‌سه‌رکاری
 په‌زاشای په‌له‌وی بووه، به‌لام هه‌موو ئەو هه‌ولانه
 نه‌یان‌توانیوه پێ له په‌وتی سروشتی گه‌شه‌سه‌ندنی
 میژووویی که‌سایه‌تی نه‌ته‌وه‌یی کورد له رۆژه‌لاتی
 کوردستاندا بگرن. ناسیۆنالیزمی مۆدێرنی کورد له
 رۆژه‌لاتی کوردستانیش، که به شیوه‌یه‌کی به‌رچاو له
 لایه‌که‌وه به‌ره‌می پێگه‌یشتنی بابه‌تی کۆمه‌لگه‌ی

کوردی و له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه به‌ره‌می خه‌باتی نه‌ته‌وه‌یی بژارده‌کانی کورد بوو، له ریگه‌ی پیکه‌ینانی کۆمه‌له‌ی «ژ.ک» له ۲۵ ی‌گه‌لاویژی سالی ۱۳۲۱ ی‌هه‌تاوی (۱۹۴۲ ی‌زایی‌نی) دا شیوازی ریک‌خراوه‌یی به‌خۆ‌په‌وه‌گرت. پیناسه‌ی کۆمه‌له‌ی «ژ.ک» بنچینه‌ی له‌سه‌ر به‌رزبوونه‌وه‌ی بی‌ری نه‌ته‌وه‌یی و هه‌ول‌ی رزگاری‌ی کورد له‌هه‌موو کوردستان و دامه‌زاندنی ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌یی بو کورد بوو. ژ.ک له‌پاش ۳ سال، به‌هۆی به‌رینبوونه‌وه‌ی مه‌ودای چالاک‌ی و له‌سه‌روبه‌ندی پیکهاتنی زه‌مینه‌بو پیکه‌ینانی ده‌سه‌لاتی‌کی کوردی له‌رۆژه‌لاتی کوردستان که‌هه‌موو چین و توژه‌کانی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی کۆمه‌لگه‌ی کورده‌واری له‌ریزه‌کانی خۆیدا جی بکاته‌وه، جی‌گای خۆی دا به‌حیزبی دیموکراتی کوردستان. به‌م پیه‌، حیزبی دیموکراتی کوردستان به‌ریبه‌رایه‌تی‌ی پیشه‌وا قازی محهمه‌د، له‌سه‌ر بنه‌ما و میژووی کۆمه‌له‌ی ژ.ک له‌۲۵ ی‌گه‌لاویژی سالی ۱۳۲۴ ی‌هه‌تاوی به‌رامبه‌ر به‌۱۶ ی‌ئوتی ۱۹۴۵ ی‌زایی‌نیدا دامه‌زرا.

دامه‌زرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌سه‌ر بناغه‌ی کۆمه‌له‌ی «ژ.ک» به‌نوخته‌گۆرانیک‌ی گرینگ له‌میژووی گه‌لی کوردا و به‌سه‌ره‌تای قوناغیک‌ی نوئ له‌خه‌باتی نه‌ته‌وه‌که‌مان ده‌ژمیردرئ. به‌ریبه‌رایه‌تی‌ی ئه‌م حیزبه‌بوو که‌گه‌لی کورد بو‌یه‌که‌م

جار له میژووی خویدا توانی کۆماری کوردستان له به‌شیکی کوردستاندا دابمه‌زینیی. کۆماری کوردستان بو‌یه‌که‌م جار ستاتووی ده‌سه‌لاتی کوردیی به‌ شیوه‌یه‌کی مۆدیرن و به‌ نیوه‌رۆکیکی دیموکراتیکه‌وه‌ نیشان دا. هه‌رچه‌ند کۆماری کوردستان پاش نیزیکه‌ی ۱۱ مانگ ده‌سه‌لاتداریی دیموکراتیک، به‌ هۆی هێرشێ ده‌سه‌لاتی پاشایه‌تی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی ئێران‌ه‌وه‌ جوانه‌مه‌رگ کرا، به‌لام ئه‌زمونی دیموکراتیکیی ده‌سه‌لاتداری له‌ کۆماری کوردستاندا به‌ لاپه‌ره‌یه‌کی زێرینی میژووی خه‌باتی سیاسیی گه‌لی کورد له‌ پێناوی وه‌دیه‌پێنانی مافه‌ نه‌ته‌وه‌یی و دیموکراتیکه‌کانیدا دێته‌ ئه‌ژمار. دامه‌زرانی کۆماری کوردستان که‌ له‌ جێدا بنه‌مای له‌سه‌ر ئه‌سلی رێزگرتن له‌ ئێرا ده‌ی خه‌لکی کوردستان له‌ لایه‌ک و هه‌ولدان له‌ پێناوی پیکه‌وه‌ ژيانیکیی ئاشتیانه‌ له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانی دراوسێی له‌ لایه‌کی دیکه‌وه‌ دانرابوو، نه‌ک هه‌ر له‌ ئاستی کوردستان و ئێرانی ئه‌و سه‌رده‌مه‌دا، به‌لکوو هه‌م ئه‌وسا و هه‌م ئێستا له‌ هه‌موو رۆژه‌ه‌لاتی نیوه‌راستدا به‌ رووداوێکی گ‌رنگ داده‌نرا و داده‌نری. هه‌رچه‌ند پێشه‌وا قازی محه‌مه‌د و به‌شیکی دیکه‌ له‌ رێبه‌رانی حیزب و کۆمار به‌ فرمانی رێژیمی پاشایه‌تی ئێران له‌

سېدارە دران، بەلام ئەزموونى نەتەۋەيى، دېمۇكراتىك و يېشكەۋتنخوازانەي كۆمارى كوردستان ھەروا پىننىشانەرى نەۋە لە دوای نەۋەي بزۋوتنەۋەي پىزگارخوازانەي گەلى كورد بوۋە و دەبى.

لەگەل ئەۋەي تېكچوون ۋە ھەلەشانەۋەي كۆمارى كوردستان زەبرىكى گەۋرە بوو كە لە پەيكەرى حىزبى دېمۇكراتى كوردستان درا، تېكۆشەرانى ئەم حىزبە لە ماۋەيەكى بە نىسبەت كورتدا خۇيان پىك خستەۋە و خەباتى پىزگارخوازانەي نەتەۋەيىيان دەست پىكردەۋە.

حىزبى دېمۇكراتى كوردستان لە ماۋەي ۸ دەيە تەمەنى خۇيدا زۆر فەسلى زىپىنى لە مېژوۋى نەتەۋەي كورددا تۆمار كردوون، زۆر سەركەۋتنى گەۋرەي بە دەست ھېناون و توۋشى نوشوستى و پاشەكشەش بوۋە.

بىجگە لە دامەزاندنى كۆمارى كوردستان كە لووتكەي سەركەۋتنى ئەم حىزبە و بە گشتى بزۋوتنەۋەي پىزگارى خوازىي كورد بوو، ئەم حىزبە بزۋوتنەۋەي پىشكۆي سالانى ۴۷ - ۱۳۴۶ي بەرپا كردو، چەند جار لە مەملانەي ھەلپژاردندا خۆي تاقى كردۆتەۋە و ھەموو جارى سەركەۋتنى بە دەست ھېناۋە و سەرنجام بۆ ماۋەي پىتر لە چوار

دهیه خه‌باتیکې قاره‌مانانه‌ی به‌دژی دیکتاتورۍ و سه‌ره‌پوځی کۆماری ئیسلامی به‌پړوه بردوه. ئهم حیزبه هر له و کاته‌دا تیکچوونی کۆماری کوردستان و تیکشکانی پاپه‌رینی چه‌کدارانه‌ی ۴۷-۱۳۶۶ی به‌خووه دیوه و چه‌ند جار له ده‌ورانی ریژیمی پاشایه‌تی و ریژیمی ئیسلامیدا که‌وتوته به‌ره‌په‌لاماری پۆلیس و هیزه سه‌رکوتکه‌ره‌کان و به‌سه‌دان و هه‌زاران تیکۆشه‌ری که‌وتوونه‌ته زیندانه‌وه که‌ زۆربه‌یان حوکمی قورس و ته‌نانه‌ت ئیعدامیان به‌سه‌ردا سه‌پاوه و سه‌دان که‌سیان ئه‌و حوکمه‌یان له‌سه‌ر جیبه‌جی کراوه.

حیزبې دیموکراتی کوردستان له‌و خه‌بته قاره‌مانانه و پر له‌شانازییه‌دا زیاتر له پینچ هه‌زار کادر و ئه‌ندامی شه‌هید بوون که‌ به‌ ده‌یان که‌سیان کادری ریبه‌ری بوون و، له سه‌رووی هه‌مووشیانه‌وه ناوی سی ریبه‌ری پایه‌به‌رز: پیشه‌وا قازی محه‌مه‌د، دوکتور قاسملوو و دوکتور شه‌ره‌فکه‌ندی ده‌دره‌وشینه‌وه. له نیوان مه‌ودای لی‌کدا‌برانی سالی ۱۳۸۵ی هه‌تاویسی ریزه‌کانی حیزب و کونگره‌ی یه‌کگرته‌وه‌ی دیموکراته‌کاندا له په‌وتی خه‌بات بو و ده‌سته‌ته‌نیانی مافه‌کانی گه‌لی کورد له رۆژه‌لاتی کوردستان و له سه‌نگه‌ری به‌ره‌نگاری به‌دژی سیاسه‌تی دوژمنانه‌ی

کۆماری ئیسلامیدا، ژماره‌یه‌کی به‌رچاوی دیکه‌له تیکۆشه‌رانی هه‌ر دوو لایه‌نی دیموکرات به‌هۆی پیلان و تاوانه‌تیرۆریستییه‌کانی رێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئیرانه‌وه شه‌هید و بریندار بوون، به‌ده‌یان جار بنکه‌و باره‌گاکانی حیزب له‌لایه‌ن هێزه‌نیزامییه‌کانی کۆماری ئیسلامییه‌وه به‌چه‌کی قورسی وه‌ک تۆپخانه‌و مووشک و فرۆکه‌ی شه‌رکه‌ر که‌وتوونه‌ته‌به‌ر په‌لامار و هێرش که‌قوورسترینیان مووشه‌کبارانی بنکه‌و باره‌گاکانی دیموکرات له‌ ۱۷ی خه‌رمانانی ۱۳۹۷ و هه‌روه‌ها پاییزی ۱۴۰۱ هه‌تاوی بوو که‌له‌و دوو رووداوه‌دا ۲۹ که‌س له‌کادر و پێشمه‌رگه‌و ئەندامانی رێبه‌ریی حیزب شه‌هید و ده‌یان که‌س بریندار بوون. له‌گه‌ڵ هه‌موو ئەو که‌ندوکۆسپانه‌ی سه‌ر رێگای خه‌باتدا تیکۆشه‌رانی هه‌ردوو لای دیموکرات له‌واوه‌زه‌مه‌نییه‌دا له‌تیکۆشان و خه‌بات بو‌ده‌سته‌به‌ر کردنی مافه‌کانی گه‌لی کورد به‌رده‌وام بوون و هه‌رکام به‌شیوازی خۆیان له‌شکلی خه‌باتی پێشمه‌رگانه‌و پاساندا له‌نیوشار و گونده‌کانی پۆژه‌لاتی کوردستان حزووری چالاکیان هه‌بووه. ئەو حه‌ره‌که‌ت و جموجۆلانه‌له‌و قۆناخه‌هه‌ستیاره‌دا توانیویانه‌وره‌و وزه‌یه‌کی تایبه‌ت وه‌به‌ر بزوتنه‌وه‌ی کورد به‌گه‌شتی و خه‌باتی جه‌ماوه‌ری به‌تایبه‌تی بده‌ن و هیوايه‌کی

نوی به‌ سه‌رکه‌وتن بو به‌ده‌سته‌هێنانی مافه‌کانی گه‌لی کورد له‌ دلی کۆمه‌لانی خه‌لکدا پێک بێنن.

حیزبی دیموکرات له‌ میژووی ده‌یان ساڵه‌ی خۆیدا، چه‌ند جار له‌ ئاکامی ناکۆکیی نێوخۆیییدا تووشی لێک‌داب‌پ‌ران و چه‌ند پارچه‌یی بووه و تیکۆشه‌رانی ئەم حیزبه‌ له‌ جیاتی تیکۆشان له‌ حیزبێکی واحیددا بوون به‌ دوو به‌ش و به‌جیا تیکۆشان و خه‌باتی خۆیان درێژه‌ داوه، به‌لام دواتر که‌وتوونه‌ته‌وه سه‌ر یه‌ک. له‌ زۆربه‌ی ئەم حاڵه‌تانه‌دا تیکۆشه‌رانی دیموکرات سه‌ره‌رای ناکۆکییان له‌گه‌ڵ یه‌کتر و تیکۆشانی به‌جیایان، هه‌م له‌سه‌ر خه‌بات بو مافه‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد و ئامانجه‌ له‌میژینه‌کانی حیزبی دیموکرات به‌رده‌وام بوون، هه‌م به‌رگرییان له‌ میژوو و شانازییه‌کانی ئەم حیزبه‌ کردوه. ئەم لێک‌داب‌رانه‌، سه‌ره‌رای تالی و نه‌خوازاو بوونیان به‌شێکن له‌ میژووی حیزبی دیموکرات. به‌و پێیه ئیستا که‌ حیزبی دیموکراتی کوردستان کونگره‌ی چه‌ده و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران کونگره‌ی شازده‌یان گرتوه، کونگره‌ی یه‌کگرتنه‌وه‌ی دیموکراته‌کان به‌ته‌وافوقی هه‌ردوو لایه‌ن کونگره‌ی چه‌ده‌هه‌می حیزبی دیموکرات ده‌بی.

له پاش ده‌ستپیکي پرۆسه‌ی سه‌قه‌تی دروستکردنی ده‌ولت-نه‌ته‌وه له ئیران، ده‌سه‌لاتی فه‌رمان‌پره‌وا چ له سه‌رده‌می پاشایه‌تی و چ له سه‌رده‌می کۆماری ئیسلامیدا، هیچ کات ئاماده نه‌بووه هه‌نگاو‌یک بو چاره‌سه‌ری پرسى نه‌ته‌وايه‌تیى کورد و نه‌ته‌وه‌کانى دیکه‌ی نیو ئیران هه‌لینیته‌وه. پروانگه‌ی ته‌واو‌یه‌ت‌خو‌ازانه‌ی ده‌سه‌لاتی فه‌رمان‌پره‌وا و حاشاکردن له فره‌نه‌ته‌وه‌بوونی ئیران و پرسى په‌واى نه‌ته‌وايه‌تیى کورد، هوکارى به‌رده‌وامیى ئه‌و پرسه‌ بووه.

مه‌سه‌له‌ی کورد له ئیراندا به‌رده‌وام نه‌ک هه‌ر له لایه‌ن ده‌سه‌لاتی ناوه‌ندییه‌وه، به‌لکوو له لایه‌ن ناسیۆنالیزمی ئیرانى له ده‌ره‌وه‌ی ده‌سه‌لات و ته‌نانه‌ت له لایه‌ن به‌شیک له ئۆپۆزیسیۆنى سه‌رانسه‌ریی ئیرانیییشه‌وه وه‌ک مه‌سه‌له‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یى حاشای لی‌کراوه. گرفتى ئه‌و پروانگه‌یه‌ له‌وه‌دایه‌ که له‌برى ئه‌وه‌ی نیوه‌روکی نه‌ته‌وه‌یى مه‌سه‌له‌ی کورد و مافى ئه‌م گه‌له‌ بو بریاردان له‌سه‌ر چاره‌نووسى خۆی بکا به‌بنه‌ما، ده‌یه‌ه‌وئى له‌ریی چاونوو‌قاندن و خو گیلکردن له‌و راستییه‌وه، هه‌ول بو پاراستنى هیژمۆنیى پیناسى نه‌ته‌وه‌ی حاکم بدا. وه‌کتاب‌پوراگرتن و به‌بنه‌ما وه‌رگرتنى ته‌واو‌یه‌تی ئه‌رزىی ئیرانىیش

شتیک نیه جگه له ئامرازیک له خزمه‌تی ئه‌و بیره نادیموکراتیک و دژه مرۆفایه‌تییه‌دا.

هه‌ر به هۆی ئه‌و روانگه‌ ته‌واویه‌ت‌خو‌ازانه‌ی تووێژی ده‌سه‌لاتداره‌وه‌یه که ته‌نانه‌ت باسی دیموکراسییه‌ش له پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ پرسه‌ی نه‌ته‌وایه‌تی له ئێراندا، خۆیندنه‌وه‌یه‌کی چه‌واشه‌کارانه‌ی بو‌ ده‌کری. بزوو‌تنه‌وه‌ی کورد له ره‌وتی خۆیدا هه‌میشه‌ نه‌بوونی دیموکراسی به هۆکاریکی گرینگی چاره‌سه‌رنه‌کرانی مه‌سه‌له‌ی کورد داناوه. ئه‌زموونه‌کانی رابردوو ده‌ری ده‌خن که نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌رده‌وام خو‌ازیاری چاره‌سه‌ری دیموکراتییه‌یه‌ی مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌ی کورد له رۆژه‌لاتی کوردستان بووه. به‌لام به‌داخه‌وه له‌به‌ر نادیموکرات‌بوونی ده‌سه‌لاتی زال به‌سه‌ر کوردستاندا، به‌رده‌وام ویستی ئاشتی‌خو‌ازانه‌ی گه‌لی کورد به‌ زمانیکی نادیموکراتیک و تیکه‌ل به‌ زه‌بروزه‌نگ و لام دراوه‌ته‌وه. نییه‌تی ئاشتی‌خو‌ازانه و ویستی که‌لکه‌وه‌رگرتن له دیالوگ و تووویژ بو‌ چاره‌سه‌ری مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تییه‌ی کورد له رۆژه‌لاتی کوردستان یان هه‌ر له لایه‌ن نوینه‌رانی ده‌سه‌لاتی فه‌رمانه‌په‌واوه ره‌ت کراوه‌ته‌وه، یان وه‌ک داویک بو‌ له‌نیو‌بردنی رێبه‌رانی سیاسی و لاوازکردنی بزوو‌تنه‌وه‌ی کورد، که‌لکی لێ وه‌رگیراوه.

ئه‌زموون و په‌وتی رووداو‌ه‌کان ده‌ریان خستوه‌که
په‌رۆژه‌ی دروستکردنی ده‌وله‌ت-نه‌ته‌وه‌ی ئێرانی
له‌سه‌ر بنه‌مای کۆکردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لات له‌ ناوه‌ند
و حاشاکردن له‌ پیناسی نه‌ته‌وه‌کانی ئێران و
سه‌پاندنی پیناسی نه‌ته‌وه‌یه‌ک به‌سه‌ر هه‌موو
نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌دا، هه‌یچ کاتیک جیی نه‌گرتوه.
له‌ئارادا بوونی په‌رسی نه‌ته‌وه‌کان وه‌ک گرینگترین
په‌رسی سیاسی له‌ ئێرانی ئه‌مه‌رۆدا، به‌لگه‌یه‌کی
حاشاهه‌له‌نگری ئه‌و راستیه‌یه. سووربوون له‌سه‌ر
په‌وتی ناسیۆنالیزمی ته‌واو په‌ت‌خوازی ئێرانییه‌ش که
هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ به‌ سه‌قه‌تی له‌دایک بووه، شتیک
نییه‌ جگه‌ له‌ هه‌ولێکی نابه‌رپه‌رسانه‌ به‌ ئاقاری
دریژه‌دان به‌ سه‌ننه‌رگه‌راییه‌کی میژووپی و له‌سه‌ر
حیسابی لێل‌کردنی هه‌رچی زیاتری ئاسۆی
پێکه‌وه‌ژێانی داوته‌له‌بانه‌ی نه‌ته‌وه‌کانی نیو ئێران.
هه‌ر بۆیه، له‌ پوانگه‌ی حه‌یزبی دیموکراتی کوردستانی
ئێرانه‌وه، له‌به‌ر پووناکایی ئه‌و خاله‌ی سه‌ره‌وه‌دا و به
له‌ به‌رچاو گرتنی ویستی له‌میژینه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد
و په‌وتی سیاسی ئێستای کوردستان، مه‌سه‌له‌ی
نه‌ته‌واپه‌تی کورد ته‌نیا کاتیک به‌ ته‌واوی
چاره‌سه‌ر ده‌کری که په‌وتی سروشتیی خۆی بپه‌ری
و ویستی ئازادانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد بکا به‌ بنچینه‌.

ده‌ره‌تانی بێکه‌وه‌ژيانى داخوازنه‌ى نه‌ته‌وه‌کانى ئێرانیـش سه‌ره‌رای ئه‌و مێژووه‌ پرسته‌م و کاره‌ساته‌ى رابردوو- کاتێک ده‌ره‌خسێ که بێ ئه‌ملاوه‌ولا رێزگرتن له ئێرا ده‌ى سیاسیی نه‌ته‌وه‌کانى نێو ئێران و یه‌ک له‌وان نه‌ته‌وه‌ى کورد له‌ رۆژه‌لاتى کوردستان، بکری به‌ بنه‌مای چاره‌سه‌رى پرسى نه‌ته‌وه‌یى بۆ داها تووی ئێران.

نێوه‌رۆکی به‌نامه‌ى حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران ره‌نگدانه‌وه‌ى ویستی نه‌ته‌وه‌یى و دیموکراتیکى خه‌لکى کوردستانه. ئه‌ندامان و لایه‌نگرانى حیزب ده‌بێ ئه‌م به‌نامه‌یه‌ به‌رنه‌ نێو کۆمه‌لانى خه‌لکى کوردستان و نێوه‌رۆکی به‌نده‌کانى بۆ خه‌لک شى بکه‌نه‌وه. هاوڕێیانى حیزبى له‌گه‌ل ئه‌وه‌ى پوونکردنه‌وه‌ى بیروپرای حیزب له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ سیاسى و ئابوورى و کۆمه‌لایه‌تى و فه‌ره‌ه‌نگییه‌کان بۆ کۆمه‌لانى خه‌لک به‌ ئه‌ركى خۆیان ده‌زانن، ده‌بێ له‌ پێناو پته‌وکردنى هه‌رچى زیاترى پێوه‌ندى به‌رىنى حیزب و گه‌ل و، گه‌شه‌دارترکردنى بواری دیموکراتییانه‌ى بزوتنه‌وه‌ى گه‌له‌که‌مان، به‌ سینگ‌فراوانییه‌وه‌ پێشوازی له‌ ره‌خنه‌ و رێنوینى و پێشنیاری ئه‌وانیش بکه‌ن.

فه‌سلّی یه‌که‌م ئامانجه‌ گشتیه‌کان

ماده‌ی یه‌که‌م: ئامانج و پره‌نسیپه‌ بنه‌په‌تیه‌کان

۱. حیزب‌ی دیموکراتی کوردستانی ئێران حیزب‌ی کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستانی ئێرانه‌ و شان به‌ شانی هێزه‌ پیشکه‌وتنخوازه‌کانی سه‌رانسه‌ری ئێران بو‌ دامه‌زراندنی سیستمیکی دیموکراتیکی فیدرالی له‌ ئێران و وه‌ده‌ست‌هێنانی مافی دیاریکردنی چاره‌نووسی گه‌لی کورد له‌ کوردستانی ئێران خه‌بات ده‌کا.

۲. دروشمی ستراتیژیکی حیزب‌ی دیموکراتی کوردستانی ئێران وه‌ده‌سته‌هێنانی مافه‌ نه‌ته‌واپه‌تیه‌کانی گه‌لی کورد له‌ چوارچێوه‌ی ئێرانیکی دیموکراتیکی فیدرال دایه‌.

۳. حیزب‌ی دیموکراتی کوردستان یه‌کبه‌تیی داخوازانه‌ و دادپه‌روه‌رانه‌ی نه‌ته‌وه‌کانی ئێران به‌ به‌ردی بناغه‌ی دامه‌زراندنی ئێرانیکی دیموکراتیکی فیدرال ده‌زانێ.

۴. حیزب‌ی دیموکراتی کوردستانی ئێران له‌ پیناوی وه‌دیه‌پینانی کۆمه‌لگه‌یه‌کی ئازاد و دیموکراتیک، پلۆرالیست و دادپه‌روه‌رانه‌دا تێده‌کۆشێ.

۵. حیزب‌ی دیموکراتی کوردستانی ئێران باوه‌ری به‌ ئیده‌ئاله‌کانی مافی مرۆف و ئاشتی و دۆستایه‌تی

نیوان گه‌لان هه‌یه و دژی هه‌موو شیوازیکه هه‌لاواردنه له‌سه‌ر بنه‌مای: پیگه‌ی کۆمه‌لایه‌تی، په‌نگ، دین، ئابینزا، نه‌ژاد، ئیتنیک، په‌گه‌ز و.... .

6. حیزبی دیموکراتی کوردستان ئیران خۆی به‌ پشتیوانی خه‌باتی گه‌لی کورد له‌ پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستان ده‌زانئ.

7- حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، گه‌لانی سته‌ملیکراوی ئیران به‌ هاوچاره‌نووسی خۆی ده‌زانئ و پشتیوانی له‌ بزووتنه‌وه‌ی رزگاریخوازانه‌ی ئه‌وان بۆ وه‌ده‌سته‌هێنانی مافه‌ نه‌ته‌وايه‌تییه‌کانیان ده‌کا.

8- حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران که‌ لکوه‌رگرتن له‌ هه‌موو شیوازه‌کانی خه‌بات بۆ نه‌ته‌وه‌ سته‌ملیکراوه‌کان به‌ مافیکی په‌وا ده‌زانئ.

فه‌سلی دووه‌هم بنه‌ماکانی هه‌ریمی کوردستان-ئیران

ماده‌ی دووه‌هم: پیناسه‌ی هه‌ریمی کوردستان-ئیران

کوردستانی ئیران یه‌کیک له‌وه‌ریمانه‌یه‌که به‌شیوه‌یه‌کی توافقی له‌گه‌ل هه‌ریمه‌کانی دیکه‌ی پیکه‌ینه‌ری ئیران، ولاتی فیدرالی ئیران پیک دینن. هه‌ریمی کوردستان پیکهاته‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی، دیموکراتیک و کوردستانییه. به‌وه‌مانییه‌که:

١. ده‌سه‌لاتیکی سیاسی دیموکراتیکه‌که له‌لایه‌ن کومه‌لانی خه‌لکه‌وه‌برپاری له‌سه‌ر ده‌ری و به‌پیی ویست و ئیراده‌ی خه‌لک به‌ریوه‌ده‌چی.

٢. هیما‌ی کۆتاییه‌ینان به‌سته‌م و بنده‌ستییه و نوپنگه‌ی ده‌سه‌لاتی نه‌ته‌وه‌یی کورد له‌رۆژه‌لاتی کوردستانه.

٣. مافه‌کانی هه‌موو که‌مایه‌تییه نه‌ته‌وه‌یی، ئیتنیک‌ی، زمانی و ئایینییه‌کانی کوردستان ده‌پاریزی.

٤- له‌ده‌روه‌ی سنووره‌کانی هه‌ریمی کوردستان له‌هه‌ر شوپنیک‌ی ئیران که‌زۆربه‌ی دانیش‌تووانی کورد بن و داوای مافی نه‌ته‌وایه‌تیان بکه‌ن، له‌چوار چپوه‌ی جوگرافیایی خۆیاندا حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان پشتیوانییان لی‌ده‌کا و ئه‌وان به‌هاوپه‌یمانی نه‌ته‌وه‌یی و ستراتیژیکی خۆی ده‌زانن.

ماده‌ی سییه‌م: چوارچێوه‌ی جوغرافیا‌یی

چوارچێوه‌ی جوغرافیا‌یی هه‌ریمی کوردستان هه‌موو خاکی کوردستانی ئێران له‌خۆ ده‌گرێ و به‌له‌به‌رچاو گرته‌نی فاکته‌ری جوغرافیا‌یی و میژووویی و، به‌پێی ویستی زۆرینه‌ی دانیشتوانی ناوچه‌کان دیاری ده‌کری.

ماده‌ی چواره‌م: هێمای نه‌ته‌وه‌یی

١. هه‌ریمی کوردستان خاوه‌نی یاسای بنه‌په‌تی (قانون اساسی)، ئالا، سروود، جه‌ژنی نه‌ته‌وه‌یی و زمانی ره‌سمیی خۆیه‌تی.

٢. ئالای کوردستان له‌ته‌نیشته‌ ئالای ده‌وله‌تی فیدرال له‌ داموده‌زگا په‌سمییه‌کانی هه‌ریمی کوردستاندا هه‌ل‌ده‌کری.

ماده‌ی پینجه‌م: سیستمی ده‌سه‌لات له‌ هه‌ریمی

کوردستان - ئێراندا

ده‌سه‌لات له‌ هه‌ریمی کوردستاندا که له‌ قانونی بنه‌په‌تی کوردستاندا نه‌ه‌ادینه‌ ده‌کری، له‌سه‌ر بنه‌مای ئه‌م په‌رنسیپه‌ گشتیانه‌ی خواره‌وه‌ پیک دی و به‌رپوه‌ ده‌چی:

١. هه‌موو ده‌سه‌لاته‌کان به‌ شیوه‌ی راسته‌وخۆ یان ناراسته‌وخۆ له‌ لایه‌ن خه‌لکه‌وه‌ و به‌بێ هیچ جو‌ره‌ هه‌ل‌واردنیکێ ئینتیکێ، ئایینی، ره‌گه‌زی (جینسی)، کۆمه‌لایه‌تی و هتد پیک دی.

٢. هه‌ل‌بژاردن بۆ ئه‌و ده‌سه‌لاتانه‌ی له‌ لایه‌ن خه‌لکه‌وه‌

دیاری ده‌کرین له‌رێگای ده‌نگدانی گشتی و نه‌یینی و راسته‌وخۆوه و به‌دابینکردنی مافی یه‌کسانی هه‌لبژاردن و هه‌لبژێران به‌رێوه‌ ده‌چی.

۳. هاو‌نیشتمانان هه‌لی یه‌کسانی دامه‌زران له‌ پۆسته‌ حکوومه‌تییه‌کانیاندا بۆ ده‌ره‌خسێندری.

۴. هه‌ریمی کوردستان میکانیزمی تایبه‌تی بۆ به‌شداریی ئه‌و پیکه‌هانانه‌ له‌ ده‌سه‌لاتدا له‌ به‌رچاو ده‌گرێ که به‌شیوه‌ی سروشتی له‌ حاله‌تی که‌مایه‌تی‌دان.

ماده‌ی شه‌شه‌م: جیایی ده‌سه‌لاته‌کان

له‌ هه‌ریمی کوردستاندا ده‌سه‌لاتی قانوندانان و جییه‌جێکردن و دادوه‌ری له‌ یه‌کتر جیا ده‌کرینه‌وه: ۱. پارلمانی کوردستان به‌رزترین ئۆرگانی قانون‌دانانی هه‌ریمی کوردستانه‌.

۲. حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له‌ لایه‌ن پارلمانه‌وه‌ ده‌نگی بۆ وه‌رده‌گیرێ و له‌ به‌رامبه‌ر پارلماندا به‌رپرسیاره‌.

۳. له‌ هه‌ریمی کوردستاندا سه‌ربه‌خۆیی ده‌زگای دادوه‌ری پارێزراو ده‌بی.

ماده‌ی چه‌وته‌م: جیایی دین له‌ ده‌سه‌لاتی سیاسی

۱. له‌ هه‌ریمی کوردستاندا دین له‌ ده‌سه‌لاتی سیاسی جیایه‌.
۲. هه‌موو دانیش‌توانی کوردستان له‌ هه‌لبژاردن و نیشاندانی ئایین و مه‌زه‌ب و به‌رپوه‌بردنی رێشوینه‌ ئایینییه‌کانیاندا ئازادن.

فه‌سلی سیپه‌م یه‌کیه‌تی نه‌ته‌وه‌کان له ئیرانی فیدرالدا

ماده‌ی هه‌شته‌م: بنه‌ماکانی یه‌کیه‌تی نه‌ته‌وه‌کان

له ئیران

١. هه‌موو گه‌لانی ئیران بئ‌فه‌رق و جیاوازیی ره‌گه‌زی، ئایینی، مه‌زه‌به‌ی، نه‌ته‌وه‌یی و نه‌ژادی له دامه‌زراندنی کۆماری فیدرالی ئیراندا به‌شدارن و ئەم ئەسڵه له قانونی ئەساسی کۆماری فیدرالدا ده‌گونجیندری.

٢. سیستمی کۆماری و دیموکراتیک و فیدرالی له به‌رپه‌به‌رایه‌تی و لاتدا ده‌توانی بیته ده‌سته‌به‌ری هاوپه‌ه‌ندی و هاوپه‌یمانیه‌کی پته‌وتر له‌نیوان نه‌ته‌وه‌کانی ئیران و زه‌مینه‌سازی بیکه‌وه‌ژیانیکی داخوازانه و دادپه‌روه‌رانه له ئیرانی دواپه‌ژدا.

٣. له روانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیرانه‌وه یه‌کیه‌تی ئاره‌زوومه‌ندانه‌ی نیوان نه‌ته‌وه‌کان له ئیران به‌ستراوه‌ته‌وه به‌جیه‌جیکردن و به‌رده‌وامبوون له‌سه‌ر ئەو په‌رنسپیانه‌ی خواره‌وه:
- فره‌نه‌ته‌وایه‌تی بنه‌مایه‌کی سه‌ره‌کیی قه‌واره‌ی سیاسی سه‌رتاسه‌ری بی.

- هه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌ک له به‌رپه‌به‌ردنی کاروباری تایبه‌ت به‌خۆی و هه‌ریمی خۆیدا له ریگای نوینه‌رانی

هه‌لبژێراوییه‌وه ئازاد و سه‌ربه‌ست بێ.

- هه‌موو نه‌ته‌وه‌کان به‌ شیوه‌یه‌کی عادلانه له به‌رپۆه‌بردنی کاروباری ده‌وله‌تی فیدرآلدا به‌شدار بن.

- ئە‌سه‌له‌کانی پپۆه‌ندیدار به‌ ره‌نگدانه‌وه‌ی یه‌کیه‌تییه‌ی نه‌ته‌وه‌کان له ئێراندا جیبه‌جی بکریین.

فه‌سلێ چواره‌م

هه‌ریمی کوردستان و ده‌وله‌تی فیدرآلی ئێران

ماده‌ی نۆهه‌م: زمانی ره‌سمی

۱. زمانی کوردی زمانی ره‌سمی داموده‌زگا‌کانی هه‌ریمی کوردستانه و له هه‌موو پله‌کانی خۆیندندا به‌کار ده‌برێ. له ته‌نیشته‌ی زمانی کوردی زمانی هاوبه‌شی ده‌وله‌تی فیدرآلیش ده‌خویندرێ و بۆ نامه‌نووسینی ئیداری له نیوان کوردستان و ناوچه‌کانی دیکه‌ی ئێران و ده‌وله‌تی فیدرآل و ئیداره‌کانی سه‌ر به‌ ده‌وله‌تی فیدرآل له کوردستان به‌کار ده‌برێ.

۲. زمانی هاوبه‌ش بۆ نامه‌نووسین و پپۆه‌ندییه ئیدارییه‌کانی نیوان هه‌ریمه‌کان و ده‌وله‌تی فیدرآل و هه‌روه‌ها سیاسه‌تی زمانی له ئاستی ده‌وله‌تی فیدرآلدا، به‌ پیکه‌وتنه‌ی گشتیه‌ی پیکهاته‌کانی نیو فیدراسیۆن بریاری له‌سه‌ر ده‌درێ.

٣- هه‌موو دانیش‌توانی غه‌یره کورد له هه‌رێمی کوردستان بۆ په‌ره‌پێدانی فه‌ره‌هه‌نگی خۆیان یارمه‌تی ده‌درێن و له‌و ناوچه‌یه‌ی به‌شێکی زۆری دانیش‌توووانیان له‌وانن ئیمکاناتی خۆپێندن به‌ زمانی خۆیانیان بۆ دابین ده‌کری.

ماده‌ی ده‌هه‌م: دابه‌شکردنی سه‌لاحیه‌یه‌ته‌کان

١. بێجگه‌ له‌ کاروباری پێوه‌ندیی ده‌ره‌وه، سپای فیدرāl، دانانی به‌رنامه‌ی درێژخایه‌نی ئابووری و سیستمی دراوی که‌ له‌ سه‌لاحیه‌یه‌تی ده‌وله‌تی فیدرāl‌دان، بریاردان و به‌رنامه‌دانان له‌ سه‌ره‌جم بواره‌کانی دیکه‌دا له‌ سه‌لاحیه‌یه‌تی دامه‌زراوه‌کانی هه‌رێمی کوردستان دایه.

٢. سیاسه‌ت و به‌رنامه‌کانی ده‌وله‌تی فیدرāl به‌ له‌به‌رچاوگرتنی به‌رژه‌وه‌ندی و ویستی پێکهاته‌کانی فیدراسیۆن و هه‌ول‌دان بۆ قه‌ره‌بووکردنه‌وه‌ی هه‌لا‌واردنی رابردوو به‌دژی نه‌ته‌وه‌ زۆرلیکراوه‌کانی ئێران دیاری ده‌کری‌ن و ده‌برینه‌ پیش. به‌ تایبه‌تی: - سپای فیدرāl له‌ رووی پێکهاته‌ی هی‌ز و فه‌رمانده‌بیه‌وه‌ ره‌نگدانه‌وه‌ی فه‌ره‌ته‌وه‌یی و فه‌ره‌هه‌رێمی له‌ ئێراندا ده‌بی و له‌ رووی کارکردیشه‌وه‌ به‌دژی به‌رژه‌وه‌ندیی ره‌وای نه‌ته‌وه‌کانی ئێران ناجوولێته‌وه‌.

- سیاسه‌تی دهره‌وه‌ی ده‌وله‌تی فیدرال په‌نگدانه‌وه‌ی مه‌وجوودیه‌تی سیاسی و نیهادی و، قازانجه‌کانی نه‌ته‌وه و پیکهاته‌کانی ئیران ده‌بی. هه‌ریمی کوردستان و هه‌ریمه‌کانی دیکه به هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ل ده‌وله‌تی فیدرال مافی دامه‌زراندن و بردنه‌پیشی پیوه‌ندیی دهره‌وه‌یان له‌ بواره‌کانی تاییه‌ت به‌ خۆیاندا ده‌بی.

ماده‌ی یازده‌هه‌م: دابینکردنی نه‌زم و هیمنی له کوردستان

۱. دابینکردنی هیمنی و نه‌زمی نیوخۆ له کوردستان له‌ ئه‌ستۆی هیزی پیشمه‌رگه و ئۆرگانه ئینتیزامیه‌کانی دیکه‌ی هه‌ریمی کوردستانه.
۲. ئه‌رکی سپای فیدرال دیفاع له‌ پاراستنی سنووره‌کانی ولاته و ده‌ست له‌ کاروباری نیوخۆیی وه‌رنادا.

فەسلێ پینجەم پره‌نسیپ و ئه‌رکه‌ گرینگه‌کانی هه‌ریمی کوردستان-ئێران

مادده‌ی دوازه‌هه‌م: ماف و ئازادییە گشتییەکان

١. له‌ کوردستان قانوون سه‌روه‌ره. هه‌موو تاکه‌کانی کۆمه‌لگه‌ له‌ قانووندا و له‌ به‌رانبه‌ر قانووندا یه‌کسانن.

٢. هه‌موو ئه‌و ماف و ئازادییانه‌ی له‌ مه‌نشوو و په‌یماننامه نیونه‌ته‌وه‌ییه‌کانی پێوه‌ندی‌دار به‌ مافی مرۆف (واته‌ پراگه‌یه‌ندراوی جیهانیی مافی مرۆف و هه‌ر دوو په‌یمانی نه‌ته‌وه‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان سه‌باره‌ت به‌ مافه‌ مه‌ده‌نی و سیاسییه‌کان و، مافه‌ ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و فه‌ره‌ه‌نگییه‌کان) دا هاتوون له‌ قانوونی بنه‌په‌تی ئێران و قانوونه‌کانی هه‌ریمی کوردستاندا به‌ په‌سه‌می ده‌ناسرین. حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان به‌رپرسه‌ له‌ جێبه‌جێ کردنیان و هه‌ڵپه‌نانه‌وه‌ی هه‌نگاوی موسبه‌ت بۆ پاراستن و په‌ره‌پێدانیان.

مادده‌ی سێزده‌هه‌م: بووژانه‌وه‌ی فه‌ره‌ه‌نگی وه‌شساغی

حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان:

١. خویندنێ ئیجباری تا ته‌مه‌نی پازده‌ سال و خویندنێ به‌خۆراییی تا کۆتایی قۆناغی دواناوه‌ندی ده‌سته‌به‌ر ده‌کا.

۲. هه نځاوی جیددی بو بڼه برکردنی نه خوینده واری له کوردستان هه ل دینیته وه.

۳. له سه رجه م قوناغه کانی خویندندا و بو هه موو چه شنه کانی په روه رده و فی رکاری هه لی ده ستر اگه یشتنی که سانی که م ده رامه ت به خویندن و فی ر بوون پیک دینئ.

۴. بایه خ به پاراستنی کولتوور له کومه لگه دا ده دا و یارمه تی کور و کومه ل و ناوه نده ئه ده بی و هونه ریبه کان به تایبه تی له بواری خزمه ت به زمان و ئه ده ب و که له پووری کوردا ده کا.

۵. له به رنامه ی فهره نگی و په روه رده یی خویدا جینگه ی شیاو بو پیویستییه کانی پیگه یانندن و گه شه کردنی مندا لان و لاوان ته رخان ده کا.

۶- بایه خدان به پیشکه وتنی زمان و ئه ده بیاتی کوردی و پشتیوانی له نووسه ران و هونه رمه ندان و زانایانی کورد ری بازی هه میشه یی سیاسه تی فهره نگیی حکوومه تی هه ری می کوردستانه.

۷- حکوومه تی هه ری می کوردستان سیاسه تی ک به رامبه ر به روونا کبیران و پسپوران ده گر پته پیش که به دلگه رمی و له خو بووردنه وه خزمه تی نیشتمانی خو یان بکه ن.

۸- حکوومه تی هه ری می کوردستان بو بردنه سه ری

به مافی کریکاران و زه‌حمه‌تکیشان به تایبه‌تی سنووردارکردنی سه‌عاتی کار و قه‌ده‌غه‌کردنی کاری مندالان و مه‌ره‌خه‌سیی به مووچه‌وه‌ی دایکایه‌تی بگریته خوئی.

۶. پلانی چروپر بو خه‌بات به‌دژی هیندیک دیارده‌ی کومه‌لایه‌تی وه‌ک ئیعتیاد و توندوتیژیی کومه‌لایه‌تی داده‌ریژی و به‌ریوه‌ده‌با.

۷. ژن و پیاو له‌نیو خیزان و کومه‌لدا مافی وه‌ک یه‌کیان هه‌یه و بو کاری وه‌ک یه‌ک مووچه‌ی وه‌ک یه‌ک وهرده‌گرن.

ماده‌ی پازده‌هه‌م: گه‌شه‌سندنی ئابووری

۱. به‌ره‌وپییشبردنی ئابووری له‌ ریگای به‌رنامه‌ی دارشتنیکی زانستییه‌وه له‌ ئه‌ستوی حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستانه.

۲. بو قه‌ره‌بووکردنه‌وه‌ی دواکه‌وتوویی ئابووری که به‌ره‌می سته‌می نه‌ته‌وایه‌تییه، پیویسته‌دابه‌شکردنی داها‌تی گشتیی ولات له‌ لایه‌ن ده‌وله‌تی فیدرال‌ه‌وه به‌چه‌شنیک بی که به‌شی دانیش‌توانی هه‌ریمی کوردستان به‌پیی راده‌ی دواکه‌وتوویی زیاترله‌ داها‌تی نیونجیی سه‌رانه‌ی ولات بی.

۳. حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان بو هیئانه‌ده‌ریی کوردستان له‌ به‌جیماویی ئابووری و هه‌نگاونان بو

سنعه‌تیکردنی تڼ‌ده‌کوښی. بو‌ئو مه‌به‌سته‌ش هر دوو‌که‌رتی گشتی و تاییه‌ت به‌ جوړیک‌ریک‌ده‌خا که‌ بڼه‌مایه‌ی هاندانی وه‌به‌ره‌پڼانی نځوځوی و دهره‌کی و پهره‌پڼانی بازرگانیی راسته‌وځوی کوردستان و مؤدیرنیزه‌کردنی کشتوکال و بووزانه‌وه‌ی گشتوگوزار و که‌لک‌وه‌رگرتنی کارناسانه‌له‌سه‌رچاوه‌سروش‌تییه‌کان و دوزینه‌وه‌ی خه‌للاقیبه‌ته‌ئابوورییه‌کانی تاییه‌ت به‌کو‌مه‌لگه‌ی کورده‌واری. ٤. حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان بو‌پهره‌پڼانی بازرگانیی نځوځو و بره‌وپڼانی که‌سب و کار و سنعه‌ت له‌کوردستاندا تڼ‌ده‌کوښی.

٥. سه‌عاتی ره‌سمیی کار له‌هه‌وتوودا نابی له‌٤٠ سه‌عات تڼ‌په‌ری. ئه‌و کریکارانه‌ی کاری سه‌خت ده‌که‌ن ده‌بی سه‌عاتی کاریان که‌متر بی. لانی که‌می هه‌قده‌ستی کریکاران به‌پیی خه‌رجی به‌ریچوون دیاری ده‌کری و له‌گه‌ل چوونه‌سه‌ری خه‌رجی گوزهران زیاده‌کری. کریکاران به‌رامبه‌ر به‌پیشه‌اته‌کانی کار و نه‌خوښی و په‌که‌وته‌یی و بیکاری و پییری بیمه‌ده‌کری. ئه‌و مندالانه‌ی ته‌مه‌نیان له‌پازده‌سال که‌متر بی نابی کاریان پی بکری. بو‌که‌م‌کردنه‌وه‌و پاشان خاشه‌برکردنی بیکاری ده‌بی هه‌لومه‌رجی ئابووری و کو‌مه‌لایه‌تی پیویست پیک به‌پنری.

۶. حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان سه‌رنجیکی تایبه‌تی ده‌داته ئاژه‌لداری. له‌وه‌رگه‌کان به‌پیی شه‌رتی له‌بار به‌ ئاژه‌لداران ده‌سپێژی و پێگای دروست و زانستی ئاژه‌لدارییان فێر ده‌کا.

۷. سیاسه‌تی مێکداریی زه‌وی‌وزار به‌ چه‌شنیک رێک ده‌خاکه‌ هه‌م قازانجی جووتیاران و هه‌م پێویستییه‌کانی پێشکه‌وتنی کشتوکال و ئاژه‌لداری دابین بکری‌ن.

ماده‌ی شازده‌یه‌م: سۆسیالیزمی دیموکراتیک

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران با‌وه‌ری به‌ سۆسیالیزمی دیموکراتیک هه‌یه و ده‌خوایێ حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له‌ به‌رنامه و به‌رپوه‌بردنی ولات له‌ دوا‌رۆژی خۆیدا به‌ له‌به‌رچا‌و‌گرتنی بایه‌خه‌کانی سۆسیالیزمی دیموکراتیک بنه‌ما‌کانی کۆمه‌لگه‌یه‌کی له‌ باری ئابوورییه‌وه ئازاد و پێشکه‌وتوو و، له‌ باری کۆمه‌لایه‌تییه‌وه ئاسووده و دادپه‌روه‌ر بنیات بنی. له‌م کۆمه‌لگه‌یه‌دا که بایه‌خه‌کانی سۆسیالیزمی دیموکراتیک په‌یره‌و ده‌کری‌ن:

۱. به‌رژه‌وه‌ندی گشتی خه‌لک ئامانجی سه‌ره‌کییه.

۲. جه‌وه‌ه‌ری دیموکراتیکی ئه‌م سیستمه له‌وه‌دایه پێکهاتنی له‌ پرۆسه‌ی ریفۆرمدا به‌ شیوازیکی دیموکراتیک و به‌ به‌شداریی هه‌موو چین و توێژه‌کانی نیو کۆمه‌لگه‌ دێته‌ دی.

۳. جه‌وه‌ری دادپه‌روه‌رانه‌ی سؤسیالیزمی ديموکراتیک له‌وه‌دايه که هه‌ول دهری مه‌ودای ئابووری و کۆمه‌لايه‌تیی نښوان چينه‌کان کهم بکړي‌ته‌وه و یارمه‌تی به‌دابینکردنی هاوسه‌نگیبه‌کی رېژه‌یی له‌نښوان چین و توپږه‌کانی کۆمه‌لگه‌دا بکړی.

۴. سیستمی بازاری ئازاد له‌لايه‌ن ده‌سه‌لاتی سیاسی و ديموکراتیکی خه‌لکه‌وه چاودیری ده‌کړی.

۵. سیاسه‌تی حکوومه‌ت له‌پېوه‌ندی له‌گه‌ل که‌رتی گشتی و که‌رتی تايبه‌تدا له‌رووی پېویستی خوگونجانندن له‌گه‌ل هه‌لومه‌رجی تايبه‌تیی ولات و په‌چاوکردنی قازانجی نه‌ته‌وه‌یی دیاری ده‌کړی.

ماده‌ی حه‌قده‌یه‌م: یه‌کسانی ژن و پیاو

۱. حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان به‌له‌به‌رچاوغرتنی به‌نده‌کانی په‌یمانی نښونه‌ته‌وه‌یی بو نه‌هیشتنی هه‌ر جوړه‌هه‌لاواردنیک به‌دژی ژنان، دابینکردنی یه‌کسانی نښوان ژن و پیاو له‌نښو خیزان و له‌کۆمه‌لدا و، له‌مه‌یدانی کار و ده‌سه‌لات و به‌گشتی له‌هه‌موو بواره‌کانی ژیانی سیاسی و کۆمه‌لايه‌تی و فه‌ره‌نگی و ئابووریدا، به‌ئهرکیکی گرینگی خو‌ی داده‌نی و به‌رنامه‌ی چروپر له‌وه‌پېوه‌ندیبه‌دا داده‌پږی و به‌پېوه‌ی ده‌با.

۲. که‌لکه‌وه‌رگرتن له‌میکانیزمه‌کانی دیاریکردنی

رېژه‌ی تايبه‌ت له‌هه‌لبژاردنی پارلماندا و ديار پيکړدنې رېژه‌یه‌کی گونجاو له‌پوښته به‌رپوه‌به‌رييه‌کاندا بو ژنان يه‌کيک له‌رېگاکانی گه‌يشتن به‌و ئامانجه‌ده‌بی.

مادده‌ی هه‌ژده‌هه‌م: کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی

هه‌ريمی کوردستان گه‌شه‌سه‌ندنی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی له‌کوردستاندا وه‌ک يه‌کيک له‌ئامرازه‌کانی په‌ره‌پيدان و چاودېر پيکړدنې حوکمرانیی دروست له‌هه‌ر دوو به‌ستینی به‌شداریی سیاسی و گه‌شه‌سه‌ندنی مروییدا چاو لیده‌کا. هه‌ر بویه کومه‌گ به‌گه‌شه‌سه‌ندنی دامه‌زراوه‌کانی کومه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی ده‌کا و له‌بلاوکردنه‌وه‌ی فه‌ره‌نگی‌کردن و نه‌هیشتنی هه‌موو چه‌شنه‌کانی ده‌مارگرژیی سیاسی و کومه‌لایه‌تیدا پشتیان پی‌ده‌به‌ستی.

مادده‌ی نۆزده‌هه‌م: ژينگه‌پاريزی

۱. پاريزگاری له‌سروشتی کوردستان وه‌ک سه‌رمایه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی له‌ئه‌رکه‌کانی حکوومه‌تی هه‌ريمی کوردستانه.

۲. پاريزگاریی ژينگه، سه‌رچاوه‌ سروشتییه‌کان، ليرپه‌واره‌کان، ده‌ریاچه‌کان و پاريزگاریی حه‌یوانات به‌تايبه‌تی حه‌یواناتی راوی: بالنده، پيرپو و ماسی، يه‌کيک له‌ئه‌رکه‌کانی حکوومه‌تی هه‌ريمی کوردستانه. هه‌ر بویه‌ده‌بی له‌راوی بی‌سه‌ره و به‌ره‌ی حه‌یوانات

پیشگیری بکری و له‌هه‌لبژاردنی جوړ و جیگای
سنه‌تی تازه و له‌لیدانی ریگا و کیشانی ریگای
ئاسندا پئویسته ژینگه له‌به‌رچاو بگیری و دیمه‌نی
سروش‌ت تیک نه‌دری.

۳. حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان بایه‌خی ته‌واو به
په‌ره‌پیدانی سنه‌تی گه‌شت و گوزار ده‌دا و، بینا و
شوینه‌واره کۆنه‌کان ده‌پاریزی.

۴. حکومه‌تی کوردستان له‌هه‌موو پرۆژه‌یه‌کدا
که کاریگه‌ریی له‌سه‌ر ژینگه هه‌بی به‌تایبه‌تی
له‌بواری گه‌شه‌کردن و وه‌به‌ره‌پناندا لایه‌نی
ژینگه‌پاریزی وه‌ک پارامیتریکی بنه‌ره‌تی له‌به‌رچاو
ده‌گری.

فه‌سلّی شه‌شه‌م سیاسه‌ت به‌رامبه‌ر به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان

ماده‌ی بیست: روانگه‌ی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان به‌رامبه‌ر به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان حکومه‌تی کوردستان:

۱. گه‌لی کورد له‌هه‌موو به‌شه‌کانی کوردستان و کورد له‌هه‌ر شوپینیک بی، به‌ئندامی یه‌ک نه‌ته‌وه‌ده‌ناسی.

۲. پشتیوانی له‌خه‌باتی ره‌وای نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان بۆ دابینکردنی ماف و ئازادییه‌ نه‌ته‌وایه‌تییه‌کانیان ده‌کا.

۳. له‌سه‌ر بنه‌مای قانونی، په‌نای سیاسی به‌و کوردانه‌ده‌دا که‌به‌هۆی خه‌باتی رزگاریخوازانه‌وه‌له‌به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان ده‌که‌ونه‌به‌ر مه‌ترسی و ناچار ده‌بن و لاته‌که‌یان به‌جی بیلن.

۴. له‌بواری سیاسی و بازرگانی و فه‌ره‌ه‌نگی و زانستیدا پێوه‌ندیی ره‌سمی له‌گه‌ل ئه‌و به‌شانه‌ی کوردستان که‌به‌مافه‌نه‌ته‌وایه‌تییه‌کانیان گه‌یشتوون داده‌مه‌زینسی.

پیره‌وی نیوخۆی
حیزبی دیموکراتی
کوردستانی ئێران

فه‌سلی یه‌که‌م پیناسه‌ی حیزب

مادده‌ی یه‌که‌م:

ناوی حیزب، «حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران»ه.

مادده‌ی دووه‌م:

حیزبی دیموکرات، حیزبیکه‌ی پرگاریخوازی نه‌ته‌وه‌یی و دیموکراته‌ که نیشتمانی‌په‌ره‌وران و ئازادیخوازانی پوژه‌لاتی کوردستان بو‌خه‌بات له‌پیناوی وه‌دییه‌نانی ئامانجه‌کانیدا له‌ریزه‌کانی خویدا کو‌ده‌کاته‌وه. ناوی حیزب له‌ئاستی نښو نه‌ته‌وه‌ییدا بریتیه‌ له:

Democratic Parti of Iranian Kurdistan (PDKI)

مادده‌ی سییه‌م:

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران باوه‌ری به‌پلورالیزم و جیایی دین له‌ده‌سه‌لاتی سیاسی هه‌یه.

مادده‌ی چواره‌م:

ئارمی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران پیک هاتووه‌ له:

بازنه‌یه‌ک به‌ره‌نگی شین، که له‌لای راستیه‌وه گوله‌گه‌نمیکه به‌ره‌نگی زه‌رد و له‌لای چه‌پیه‌وه چه‌رخیکه‌ی سنعه‌ته به‌ره‌نگی سپی که‌هوت

دهنده‌ی هه‌ن و، ناوه‌ندی بازنه‌که خۆرپکی ده تیشکی و کپۆیک به ره‌نگی سه‌وزی تپدایه. له خواره‌وه‌ی ئارمه‌که و له نیوان گۆله‌گه‌نم و چه‌رخه‌ سنعه‌ته‌که‌دا، زه‌مینه‌یه‌کی سوور هه‌یه که کنتیپکی سپیی تپدایه و له خواره‌وه‌ی نووسراوه ۱۳۲۴، که ئامازه‌یه بۆ سالی دامه‌زرانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. تپپینی: له کار و تیکۆشانی حیزب له ئاستی نیونه‌ته‌وه‌یی و ده‌ره‌کیدا له جیاتی سالی ۱۳۲۴ هه‌تاوی، ۱۹۴۵ی میلادی داده‌نری و له ژیر ئارمه‌که‌ش ده‌نووسری PDKI.

فه‌سلی دووه‌هم ئه‌ندامه‌تی حیزب

ماده‌ی پینجه‌م: مه‌رجه‌کانی بوون به ئه‌ندام هه‌موو هاو‌نیشتمانیکی رۆژه‌لاتی کوردستان و کوردی رۆژه‌لاتی کوردستان له هه‌ر ناوچه‌یه‌کی دیکه‌ی ئێران ده‌توانی بپیته ئه‌ندامی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، به مه‌رجیک:

۱. ته‌مه‌نی له ۱۸ سال که‌متر نه‌بی.
۲. به‌رنامه و پیره‌وی نیوخۆی حیزب په‌سه‌ند بکا.
۳. مرۆفیکی خۆشناو و ولاتپاریز بی.

مادده‌ی شه‌شهم: شیوه‌ی وه‌رگرتنی ئەندام

بۆ ئەوه‌ی که‌سیک به‌ ئەندام وه‌ربگیری پێویسته:

١. دوو ئەندامی حیزب بیناسینن.
٢. لانی‌که‌م شه‌ش مانگ له‌ژێر تاقیکردنه‌وه‌دا بێ.
٣. ئەندامی حیزب و ریک‌خراویکی سیاسی دیکه‌ی کورد و ئیرانی نه‌بێ.
٤. له‌ ئۆرگانێکی ته‌شکیلاتیدا تیکۆشی.

تییینی: کورده‌کانی دانیشتووی ده‌ره‌وه‌ی ولات (ئوروپا، ئەمریکا و...) که‌ ئەندامی حیزبن ده‌توانن ئەندامی حیزب و ریک‌خراوه‌ پێشکه‌وتنخواز و دیموکراتیکه‌کانی ئەو ولاتانه‌ بن، به‌ مه‌رجێک ئامانجی ئەو حیزبه‌ له‌گه‌ڵ پره‌نسیپ و په‌سندکراوه‌کانی حیزب ناته‌با نه‌بن.

فه‌سلێ سیپه‌هم

ئه‌رک و مافه‌کانی ئەندام

مادده‌ی چه‌وته‌م: ئه‌رکه‌کانی ئەندامی حیزب

ئه‌رکی ئەندامی حیزبه‌ که:

١. بۆ وه‌دییه‌تانی ئامانجه‌کانی حیزب که‌ له‌ به‌رنامه‌دا هاتوون تی‌بکۆشی.
٢. بۆ پاراستنی یه‌کیه‌تی سیاسی و ته‌شکیلاتی حیزب هه‌ول‌بدا.

۳. به پېی پیړه وی نیوخو په یړه وی دیسیپلینی
حیزبی بی.

۴. له یه کییک له ریڅخراوه کانی حیزبدا تی بکوشی و
له کوبوونه وه پیوه ندیداره کانیدا به شدار بی.

۵. نه پنییه کانی حیزب بپاریزی.

۶. هه ول بدا ئاستی زانیاری و سیاسی خوی
به ریته سه ری.

۷. سیاسه تی حیزب به ریته نیو کومه لانی خه لک
و پیوه ندی له گه ل ئه وان به هیز بکا و له بیروپا و
ئه زمونی ئه وان که لک وه ریگری.

۸. هه قی ئه ندامه تی بدا.

۹. بریاره حیزبی و ریڅخراوه پییه کان به ریوه به ری و
راپورت به ئورگانی پیوه ندیدار بداته وه.

تیبینی: ئه و که سانه ی پشتیوانی له سیاسه تی حیزب
ده که ن به لام ئه رکه کانی ئه ندامی حیزب به جی
ناگه یه نن، به لایه نگره ی ته شکیلاتی حیزب ده ناسرین.

ماده ی هه شتم: مافه کانی ئه ندامی حیزب

ئه ندامی حیزب مافی ئه وه ی هه یه که:

۱. به ئه ندام یان به ریرسی هه ر کام له ئورگانه کانی
حیزب هه ل بژیردی یان دیاری بکری.

۲. له نیوخوی حیزبدا ده توانی له کوبوونه وه ی
پیوه ندیداردا راشکاوانه ره خنه له هه موو ئه ندامیک

یان ئۆرگانیک بگری.

۳. له ریگای ته‌شکیلاتیه‌وه ره‌خه، پیشنیار، پرسیار و بیروپای خوی ئاراسته‌ی هه‌ر ئۆرگانیکی حیزب بکا و وه‌لام وه‌ربگریته‌وه.

۴. له نیوخوی حیزبدا سیاسه‌تی حیزب بخاته ژیر پرسیار و پیشنیاری گۆرینی بکا.

۵. له هه‌ر ئۆرگانیک له لای ئۆرگانی سه‌ره‌وه‌تر شکایه‌ت بکا و وه‌لام وه‌ربگریته‌وه.

۶. له هه‌ر کۆبوونه‌وه‌یه‌کی ئۆرگانی خۆیدا که تیکۆشانی حیزبی و سیاسی ئه‌وه‌له‌سه‌نگینێ و بیه‌ه‌وی بریاری له‌سه‌ر بدا، به‌شدار بی.

۷. مافی هه‌لبژاردن و هه‌لبژیرانی به‌پیی مه‌رج و ریوشوینه دیاریکراوه‌کان ده‌بی.

ماده‌ی نۆه‌م: دیسیپلینی ئه‌ندام

۱. ئه‌وه‌ ئه‌ندامانه‌ی ئه‌رکی خویان به‌جێ ناگه‌یه‌نن یان به‌پێچه‌وانه‌ی پیره‌وی نیوخوی حیزب ده‌جوولینه‌وه‌ یان کرده‌وه‌یه‌ک ئه‌نجام ده‌دن که زیان به‌ ئیعتیبار و سامانی ماده‌ی و مه‌عنه‌ویی حیزب ده‌گه‌یه‌نێ، به‌پیی راده‌ی سه‌رپێچیه‌که‌یان سزا ده‌درین. سزای حیزبی بریتیه‌ له:

- سه‌رکۆنه به‌ دم

- سه‌رکۆنه به‌ نووسراو

- ئەستاندنه‌وه‌ی لپرسراوی

- هه‌لپه‌ساردن

- وه‌رگرته‌وه‌ی مافی ئەندامه‌تی‌یی حیزب.

۲. سزای حیزبی له لایه‌ن ریکخراوی حیزبی‌یی هه‌ر

ئەندامیکه‌وه به زۆرینه‌ی ده‌نگ دیاری ده‌کری.

۳. مه‌به‌ست له سزای حیزبی، رینوینیی ئەندامه‌ و

ته‌نیا ئەو کاته ئەندام سزا ده‌دری که ریگای دیکه

وه‌ک ره‌خنه‌ و ئامۆژگاری له چاککردنی ئاکاری ئەودا

کاریگه‌ر نه‌بووبی.

۴. ئەندامی ده‌رکراو مافی ئەوه‌ی هه‌یه له ئۆرگانی

سه‌ره‌وه‌تر داوای پێداچوونه‌وه‌ بکا و ده‌توانی ئەو

داوایه‌ بۆ کۆنگره‌ش بنی‌ری.

۵. دریزترین ماوه‌ی هه‌لپه‌ساردن سالیکه. ئەندامی

هه‌لپه‌سێردراو پاش ماوه‌ی هه‌لپه‌ساردن پابردووی

حیزبی‌یی بۆ له به‌رچاو ده‌گیری و به‌ گویره‌ی نه‌زه‌ری

ئۆرگانی خۆی ئەرکی بۆ دیاری ده‌کری.

۶. بۆ هاندانی ئەندامانی حیزب و هه‌روه‌ها ریزگرتن

له کار و تیکۆشانی ئەندامی چالاک، و بۆ باشتر

به‌رپوه‌چوونی دیسپیلینی حیزبی پێویسته‌ جیا له

بوونی سزا بۆ ئەندام، ته‌شویق و هاندانیش هه‌بی.

به‌و پێیه‌ پێویسته‌ ئۆرگانه‌ پێوه‌نیداره‌کان ریزلینان و

ته‌شویقی ئەندامانی چالاک و سه‌رکه‌وتوو به‌رپوه‌ به‌ن.

فەسلى چوارەم پىكھاتەنى رېكخراوھىيى حيزب

- ماددەى دەھەم: بىنەماى قەوارە و كارى ئۆرگانەكانى حيزب
۱. ئەسلە بىنەرەتتېيەكانى دارىشتنى قەوارەى حيزب ئەمانەى خوارەون:
- ھەموو ئۆرگانەكانى حيزب لە خوارىرا بۆ سەرى ھەلدەبۆردىرىن.
- ئۆرگانەكانى حيزب بە رېكوپىكى راپورتى تىكۆشانى خويان ھەم بەو ئەندامانە كە ھەليانبژاردوون و ھەم بە ئۆرگانى سەرەوتەر دەدەنەو.
- بېرىرى ئۆرگانى سەرەوتەر لە لايەن ئۆرگانى خوارەوتەرەو جىبەجى دەكرى.
- لەنىو حيزبدا بۆ ھەموو ئەندامان بەبى جىاوازى يەك دىسىپلىن ھەيە.
- لە ئۆرگانەكانى حيزبدا بېرىار بە شىوھى بەكۆمەل و بە زۆرىنەى دەنگ دەدرى.
- تاكپەرسىتى و سەرەپۆيى لە ھىچ پلەيەكى تەشكىلاتىدا رېگای پى نادرى و لېپرسىنەوھى لەسەر دەكرى.
- زانىارىيى پېويست سەبارەت بە ئالوگۆر و پرسەكانى بوارى تەشكىلات، پېوھندىيەكان و مەسەلە

سیاسییه کان، به شیوه یه کی سیستماتیک له نیو
حیزبدا بلاو ده کریته وه.

-هاوسه نگیی نیوان مافی ئەندام و ئورگان به
شیوه یه ک ریک ده خرئ که نه داهینان و نازادی تاک
پیشیل بکرئ و نه چوارچیوه ی ئورگان تیک بدرئ.

ماده ی یازدهه م: ریکخراوه کانی حیزب

۱. بناغه ی ریکخراوی حیزب شانیه. ژماره ی
ئەندامانی شانە نابئ له سئ کهس که متر بیئ.
۲. ریکخراوه کانی حیزب به هوی کومیته ی دئ،
گه ره ک، شار، ناوچه، شارستان و ناوه ندوه به ریوه
ده برین.

۳. ئەرکی شانە و کومیته کان بردنی سیاسه تی
حیزب بۆ نیو کۆمه لانی خەلک و جییه جئ کردنی
برپاره کانی کومیته ی ناوه ندی و ئورگانه
به رپرسه کانی پیوه ندیدار و به ریوه بردنی کاروباری
حیزبیه.

۴. کومیته ی هەر ریکخراویک له لایه ن ئەندامانی ئەو
ریکخراوه یان نوینه رانی ئەوانه وه هەل ده بژیردرئ.

۵. به رزترین ئورگانی هەر ریکخراویک کۆنفرانسی ئەو
ریکخراوه یه که هەر دوو سال جاریک له ئەندامانی
حیزبیه ئەو ریکخراوه یان نوینه رانیان پیک دئ.

۶. ریکخراوه کانی حیزب له مه لبه ندی چالاکیی

خۆیاندا ده‌توانن به‌نامه و پلانی کاری تایبەت به
خۆیان دا‌برێژن.

تێبینی:

- له هه‌لومه‌رجی تایبەتیدا کومیتە‌ی ناوه‌ندی
ده‌توانی شیوه‌ی گونجاوی دیکه‌ بۆ رێکخراوی
حیزب په‌سند بکا.

- رێکخراوه‌کانی حیزب له ده‌ره‌وه‌ی کوردستان به
گوێره‌ی ئاییننامه‌یه‌کی تایبەت و گونجاو که به
په‌سندی کومیتە‌ی ناوه‌ندی ده‌گا، به‌رێوه‌ ده‌چن.
- رێکخراوه‌ سینفی و تایبەتیه‌کانی گرێ‌دراو به
حیزبه‌وه‌ به‌شیکن له قه‌واره‌ی کاری رێکخراوه‌یی
حیزب که به‌ پێی ئاییننامه‌یه‌کی تایبەت به‌و
رێکخراوانه‌ له لایه‌ن کومیتە‌ی ناوه‌ندییه‌وه‌ شیوازی
کارکردنیان له‌ ته‌نیشته‌ حیزب بۆ ده‌ست نیشان
ده‌کری.

فه‌سلی پینجه‌م نۆرگانه‌کانی به‌رئوه‌به‌ریی حیذب

مادده‌ی دوازده‌هه‌م: کۆنگره‌ی حیذب

-کۆنگره به‌رزترین نۆرگانی حیذبه.

-کۆنگره به دوو سال جاریک له ئەندامانی ئەسلی و جیگرانی کومیته‌ی ناوه‌ندی و نوینه‌رانی هه‌لبژێردراوی کۆنفیرانسه‌کانی ئەندامانی حیذب پیک دئ.

-له کونگره‌دا رپژه‌ی ئەندامانی هه‌لبژێردراوی کۆنفیرانسه‌کان ده‌بئ زیاتر بیت له رپژه‌ی ئەو ئەندامانه‌که راسته‌وخۆ به مافی ده‌نگدانه‌وه له کۆنگره ئاماده ده‌بن.

ئهرک و سه‌لاحیه‌تی کۆنگره:

- رپبازی سیاسی و ستراتژیی حیذب دیاری ده‌کا.

- راپۆرتی کومیته‌ی ناوه‌ندی هه‌لده‌سه‌نگینئ و دوای ده‌ستکاری پپووست و گونجاندنی نه‌زه‌ری به‌شدارانی کۆنگره په‌سندی ده‌کا.

- به‌رنامه و پپه‌روی نپوخۆی حیذب په‌سند ده‌کا و ئەو بابه‌تانه‌ی به پپووست زانران ده‌ستکارییان ده‌کا.

- ئەندامانی ئەسلی و جیگری کومیته‌ی ناوه‌ندی له‌نیو ئەندامانی کونگره‌دا هه‌لده‌بژێرئ.

تیبینی:

- کومیتە‌ی ناوەندی مافی ئه‌وه‌ی هه‌یه‌ به‌ راده‌ی یه‌ک له‌ چواری ئه‌ندامانی ئه‌سلیی خۆی له‌ ئه‌ندامانی حیزب راسته‌وخۆ به‌ مافی ده‌نگدانه‌وه‌ له‌ کونگره‌ به‌شدار بکا.

- ئه‌و که‌سانه‌ی له‌و مافه‌ی کومیتە‌ی ناوەندی که‌لک وه‌رده‌گرن نابێ به‌شداریی هه‌لبژاردنی هه‌یچ کام له‌ کونفرانسه‌کانی ئاماده‌کاری کونگره‌ بکه‌ن.

- رێژه‌ی نوینه‌رایه‌تی هه‌ر رێکخراویکی حیزبی بۆ کونگره‌ به‌پێی ژماره‌ی ئه‌ندامانی ئه‌و رێکخراوه‌ دیاری ده‌کری، به‌ مه‌رجێک لانی که‌م دووله‌سه‌رسیی ئه‌ندامانی ئه‌و رێکخراوه‌ له‌ کۆنفرانس بۆ کونگره‌دا به‌شدار بن. به‌پێچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌، ژماره‌ی ئاماده‌بووانی کونفرانسه‌که‌ بۆ رێژه‌ی نوینه‌رایه‌تی ده‌کرێته‌ بنه‌ما.

- رێبه‌ریی هه‌لبژێردراوی کۆنگره‌ له‌ یه‌که‌م کۆبوونه‌وه‌ی خۆیدا یه‌کیک له‌ ئه‌ندامانی خۆی به‌ سکرته‌یر هه‌لده‌بژێری و به‌ به‌شدارانی کونگره‌ی ده‌ناسینی.

پێوه‌ر بۆخۆ پالاوته‌نی ئه‌ندامانی رێبه‌ری

که‌سانیک ده‌توانن بینه‌ ئه‌ندام یان جیگری رێبه‌ری (کومیتە‌ی ناوەندی)

- پینچ سال رابردووی ئه‌ندامه‌تی چالاکانه‌یان له‌ رێکخراوه‌کانی حیزبدا هه‌بی.

- تواناى لىكدانەوہى بابەتە سىياسىيەكان و دەربرىن و نووسىنى ھەبى.

- تواناى بەرپۆۋەبىردنى ئۆرگانىكى سەربەخۆى حىزبى ھەبى.

- ئامادەى وەرگرتنى بەرپرسايەتى بى.

ماددەى سىژدەھەم: ئەرك و سەلاحييەتى كومىتەى ناوہندى

- لە ماوہى نىوان دوو كۆنگرەدا كومىتەى ناوہندى

بەرزترىن ئۆرگانى حىزبە و كاروبارى حىزب بەرپۆۋە

دەبا.

- ئەرك و دەسەلاتى كومىتەى ناوہندى بەم جۆرەيە:

- سكرتيرى گشتىى حىزب، دەستەى كارگىپرى و

جىگرى سكرتير ھەلدەبژىرى.

- بەرپرسى چاودىرى و برىاردان لەسەر سىياسەتى

گشتىى حىزب لە چوارچىۋەى پەسەندىكراوہكانى

كۆنگرەدايە.

- بەرپرسى گشتىى داھات و دەركەوتى حىزبە و رادەى

ھەقى ئەندامەتىى ئەندامانى حىزب دىارى دەكا.

- لانىكەم سالى چوار جار كۆ دەبىتەوہ. ئەندامانى

جىگر لە كۆبوونەوہكانى كومىتەى ناوہندىدا بەشدار

دەبن و دەنگى مەشوہرەتبيان ھەيە.

- رپوشوئىنى پىويست و گونجاو بۆ پىكھىئاننى كۆنگرە

و شىۋەى ھەلباردننى كومىتەى ناوہندى پەسند

دەكا.

- به‌پرێسه له په‌سندکردنی شیوازی به‌ستنی هاوپه‌یمانی یان هاوکاری له‌گه‌ڵ حیزب و لایه‌نه‌ سیا‌سیه‌ کان .

- به‌پرێسه له دابه‌شکردنی کار به‌ سه‌ر ئەندامانی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی و هه‌رله‌و کاته‌دا به‌پرێسه له لێپرسینه‌وه له ئەندامانی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی .

- به‌پرێسه له دارشتنی ئاییننامه به‌ۆ ئۆرگانه‌کانی حیزب و چاوه‌دێری به‌سه‌ر چۆنیه‌تی به‌رپوه‌چونیا‌ندا .
- پێکهێنان یان هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی هه‌ر ئۆرگانیك به‌ پێشنیاری ده‌سته‌ی کارگیرى و په‌سندی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی ده‌بێ .

- کۆبوونه‌وه‌کانی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی به‌ به‌شداریی لانی‌که‌م دوو له‌ سی‌ی ئەندامانی ئەسلی فه‌رمی ده‌بن .

- بریاره‌کانی کۆبوونه‌وه‌ی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی وه‌ختیک قه‌تعی ده‌بن که زیاتر له‌ نیوه‌ی هه‌موو ئەندامانی ئەسلی، یان دوو له‌ سی‌ی ئەندامانی ئەسلی به‌شدار له‌ کۆبوونه‌وه‌که‌دا ده‌نگیان پێ بدرێ .

- کۆمیته‌ی ناوه‌ندی ئەرکی لێپرسینه‌وه له‌ کاره‌کانی سه‌کرتیری گشتی و ده‌سته‌ی کارگیریی له‌ ئەسته‌ویه .

- له‌ حاله‌تیکدا که ته‌رمیمی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی پێویست بێ، ئەو کاره به‌ هه‌لبژاردنی یه‌ک یان

چهند جیگر به ئەندامی ئەسلای کومیتە ی ناوهندی ئەنجام دەدرئ.

- ئەگەر ئەندامیک ی پښه ری هه له یه ک یان کاریکی وای کرد که زه ربه له پرستیژی حیزب و پښه ری بدا، کومیتە ی ناوهندی مافی ئەستاندنه وه ی عینوانی پښه ری له و که سه ی هه یه.

ماده ی چوارده هم: کونفرانسی گشتی حیزب

۱. کونفرانسی گشتی حیزب له کاتیکدا ده به سترئ که:

- دهره تانی به ستنی کونگره نه بی.

- گروگرتیکی وا هاتبیته پيش که کومیتە ی ناوهندی نه توانئ چاره سه ری بکا.

۲. له هه لومه رچیک ی ئەوتودا کونفرانس سه لاحیه تی کونگره ی هه یه.

۳. پیکاری به ستنی کونفرانسی گشتی حیزب کومیتە ی ناونده ی دیاریی ده کا.

۴. کونفرانسی گشتی له ئەندامانی ئەسلای، جیگرانی کومیتە ی ناوهندی و نوینه رانی ناوهنده کان پیک دئ.

۵. راده ی نوینه ران بو کونفرانسی گشتی حیزب له لایه ن کومیتە ی ناوهندیه وه دیاری ده کری، به مه رچیک ژماره ی نوینه رانی هه لپژیراو له ژماره ی ئەندامانی ئەسلای و جیگر و ئەوانه ی راسته وخو به مافی ده نگدانه وه به شداری کونفرانسی گشتی ده بن، زیاتر بی.

ماده‌ی پازده‌هه‌م: ده‌سته‌ی کارگیرى

1. ده‌سته‌ی کارگیرى حیزب له‌ سكرتيرى گشتى و ژماره‌یه‌ك ئه‌ندامى كومىته‌ی ناوه‌ندى پێك دێ كه كومىته‌ی ناوه‌ندى بریارى له‌سه‌ر ده‌دا و هه‌لیانده‌بژیرى.

2. راده‌ی ئه‌ندامانى ده‌سته‌ی کارگیرى له‌ لایه‌ن سكرتيرى گشتى حیزبه‌وه به‌ كومىته‌ی ناوه‌ندى پێشنیار ده‌کړى و ده‌نگى بۆ وه‌رده‌گیرى. له‌گه‌ڵ ره‌دکرانه‌وه‌ی هه‌رکام له‌ به‌ربژیره پێشنیارکراوه‌کان، سكرتير مافى ئه‌وه‌ی هه‌یه بۆ پێکردنه‌وه‌ی ئه‌و پۆسته کارىبه‌ كه‌سى دیکه بۆ په‌سندکردن به‌ كومىته‌ی ناوه‌ندى بناسینى.

3. ئه‌رکه‌کانى ده‌سته‌ی کارگیرى ئه‌مانه‌ی خواره‌وه‌ن:

- له‌ ماوه‌ی نێوان دوو کۆبوونه‌وه‌ی كومىته‌ی ناوه‌ندىدا به‌رپرسى جیبه‌جی‌کردنى بریاره‌کانى كومىته‌ی ناوه‌ندى حیزبه.

- له‌ چوارچێوه‌ی سیاسه‌تى گشتى حیزبدا هه‌لۆیست و پوانه‌گه‌کانى حیزب دیارى ده‌کا و رایانده‌گه‌یه‌نى.

- کاروبارى ناوه‌نده‌کان له‌ کۆبوونه‌وه‌کانى خۆیدا تاوتووى ده‌کا و بریارى پێویستیان له‌سه‌ر ده‌دا.

- کۆبوونه‌وه‌کانى خۆى به‌پێى پێویست پێك دینى و راپۆرتى تیکۆشانى خۆى ده‌داته‌وه به‌ كومىته‌ی ناوه‌ندى.

- پێکهێنان یان هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی ئۆرگانیک به‌

پیشناری دهسته ی کارگیری و په سندی کومیته ی ناوهندی ده بی.

- دهسته ی کارگیری به رپرسی ئیداره، ئه موالی گواستراوه و نه گواستراوه ی حیزبه و به پیی ئابیننامه یه ک که به په سندی کومیته ی ناوهندی دهگا، ریکاره کانی ئه و ئیداره یه دیاری ده کرین.

تییینی:

۱. که سانیک ده توانن بو ئه ندامه تیی دهسته ی کارگیری له لایه ن سکرتری گشتییه وه به کومیته ی ناوهندی پیشنهاد بکرین و دهنگی متمانه یان بو وه ربگیری که:

- لانی که م دوو ده وره ئه ندامی کومیته ی ناوهندی بوویت.

- توانای به ریوه بردنی ئورگانیکی حیزبیان هه بی.

- شاره زای به رنامه و پیروهوی نیوخوی حیزب بن و توانای لیکدانه وه ی پرسه سیاسییه کانیان هه بی.

۲. ئه و مه سه لانه ی پیوه ندییان به هه موو حیزبه وه هه یه ده بی له کومیته ی ناوهندیدا باسیان لی بکری و بریاریان له سه ر بدری.

۳. هه ر بریاریک پیوه ندییی به هه ر ناوهندیکه وه هه بی، پیویسته به به شداریی به رپرسی ئه و ناوهنده بیته بهر باس و په سه ند بکری.

مادده‌ی شازده‌هه‌م: سكرتیری گشتیی حیزب

كه‌سیك ده‌توانی بییته سكرتیری گشتیی حیزب كه:

- دوو ده‌وره ئه‌ندامی ده‌سته‌ی كارگێری، یان سێ ده‌وره ئه‌ندامی كومیتیه‌ی ناوه‌ندی بووبی.

- توانای ده‌ربهرینی سیاسه‌ت و هه‌لۆیسته‌کانی حیزبی هه‌بی.

- باوه‌ری به‌ کاری به‌کۆمه‌ڵ هه‌بی.

- له‌کاتی پێویستدا توانای بریاردانی هه‌بی.

۱. ئه‌ركه‌کانی سكرتیری گشتیی حیزب:

- وته‌بیژی ره‌سمیی حیزب به‌ رووی ده‌ره‌وه‌ی حیزب‌دایه‌ و هه‌ر له‌ و کاته‌دا ده‌توانی به‌ په‌سندی ده‌سته‌ی كارگێری كه‌سیك وه‌ك وته‌بیژی ره‌سمیی حیزب بناسینی.

- به‌رپرسی گشتیی پێوه‌ندییه‌کانی حیزبه‌.

- هه‌ماهه‌نگی له‌ نیوان ئۆرگان و ناوه‌نده‌کانی به‌رپوه‌به‌ریی حیزبدا پێك دینی.

- هه‌ولێ پاراستنی یه‌کیه‌تی ته‌شکیلاتیی ریزه‌کانی حیزب ده‌دا.

۲. سكرتیری گشتی به‌ هاوکاریی جیگری سكرتیر ئه‌ركه‌کانی به‌رپوه‌ده‌با و له‌ غیابی سكرتیری گشتیدا، جیگری سكرتیر ئه‌ركه‌کان جیبه‌جی ده‌کا.

ماده‌ی حه‌قده‌یه‌م: ئۆرگانی تو‌یژینه‌وه و پلاندانانی سیاسی
۱. ئۆرگانیک‌ی تو‌یژینه‌وه و پلاندانان له‌ ئەندامانی کومیته‌ی ناوه‌ندی و که‌سانی شاره‌زا له‌ سیاسه‌ته‌کانی حیزب پێکدێ.

- به‌رپررسی ئه‌و ئۆرگانه‌ ئەندامی ده‌سته‌ی کارگێرییه.
۲. ئه‌رک و سه‌لاحیه‌تی ئه‌و ئۆرگانه‌ به‌ شیوه‌ی خواره‌وه‌یه:
- زانیاری له‌سه‌ر ئالوگۆره‌کانی جیهان، ناوچه، ئێران و کوردستان کۆ ده‌کاته‌وه و دوا‌ی خو‌پندنه‌وه و لێکدانه‌وه‌ی بابته‌ و رووداوه‌کان شیوازی تێروانین و هه‌لو‌پستی حیزب ده‌دا به‌ رێبه‌ریی حیزب. هه‌موو بابته‌ پێشنیارکراوه‌کانی ئه‌و ئۆرگانه‌ به‌ رێبه‌ریی حیزب له‌ چوارچێوه‌ی په‌سندکراوه‌کانی کونگره‌دا ده‌بن.

- بۆ بۆنه‌ و بابته‌ی تایبه‌تی که‌ پێویسته‌ حیزب هه‌لو‌پستی له‌سه‌ریان هه‌بێت، ئه‌و ئۆرگانه‌ بابته‌که‌ له‌گه‌ڵ ده‌سته‌ی کارگێری تاوتو‌ی ده‌کا و ئه‌گه‌ر به‌ پێویست زانرا رێبه‌ریی حیزب به‌یاننامه‌ یان راگه‌یانندی په‌سمی له‌سه‌ر ب‌لاو ده‌کاته‌وه.

- ئاییننامه‌ی کاری ئۆرگان و ناوه‌نده‌کانی حیزب به‌ هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ڵ ئۆرگانه‌کان تاوتو‌ی ده‌کا و بۆ په‌سندکردن ده‌یاندا‌ته‌ رێبه‌ریی حیزب.

- به‌ پلانی کاری ناوه‌نده‌کانی به‌رپۆه‌به‌ری و

ئۆرگانه‌کانی حیزبدا ده‌چیته‌وه و نه‌زه‌راتی خۆی ده‌داته‌وه به‌ پێه‌ریی حیزب.
- هه‌لسه‌نگاندنی خۆی له‌سه‌ر سیاسه‌تی ته‌بلیغات و راگه‌یانندی حیزب ده‌داته‌ پێه‌ری.

ماده‌ی هه‌ژده‌هه‌م: ناوه‌نده‌کانی کاری حیزب

1. ناوه‌نده‌کانی کاری حیزب به‌پێی لێکدانه‌وه و په‌سه‌ندی کومیته‌ی ناوه‌ندی دیاری ده‌کری.
2. ئه‌م ناوه‌ندان به‌پێی ستراتیژی درێژخایه‌ن و پلانی کاری ساڵانه و چه‌ند ساڵه‌ی خۆیان که له کومیته‌ی ناوه‌ندیدا ده‌نگیان بۆ وه‌رده‌گیری، کار ده‌که‌ن.
3. هه‌ر یه‌ک له‌م ناوه‌ندان له‌ چوارچێوه‌ی ئایینه‌نامه‌یه‌کدا له‌ به‌جێگه‌یانندی ستراتیژی و پلانی کار و بریاری پۆزانه له‌ کاری خۆیاندا سه‌ربه‌خۆن.

فه‌سلّی شه‌شه‌م

داهاتی حیزب

مادده‌ی نۆزده‌هه‌م: سه‌رچاوه‌ی داهاتی حیزب

داهاتی حیزب بریتیبه‌ له:

۱. هه‌قی ئە‌ندامه‌تی ئە‌ندامانی حیزب.
۲. یارمه‌تی ئە‌ندامان و لایه‌نگران و دۆستانی حیزب.
۳. ده‌سکه‌وتی پرۆژه و وه‌به‌ره‌ینان.
۴. ئابوونه‌ی ریک‌خراوه‌کانی حیزب.

فه‌سلّی حه‌وته‌م

چه‌ند پرهنسیبی گشتی

- میکانیزمی کار و چالاک‌ی و کۆبوونه‌وه و کۆنفیرانسه‌کانی حیزب به‌ شیوه‌ی سیستم و به‌ به‌رنامه و پلانی نووسراوه‌وه به‌رپه‌وه ده‌چی. هه‌موو ته‌شکیلات و ئۆرگان و تیمه‌کانی کاری حیزب پرۆگرام و پلانی کاری خۆیان ده‌بێ و جیبه‌جی ده‌کن.

- به‌ مه‌به‌ستی بایه‌خدان به‌ رۆلی ژنان له‌ ریزه‌کانی حیزبدا، ده‌بێ گرنگییه‌کی زۆر به‌ په‌روه‌رده و پێگه‌یاندنیان بدری بۆ ئە‌وه‌ی ده‌ره‌تانی تواناسازی پێویستیان بۆ به‌رپه‌بردنی کار له‌

به‌شه جوراوجوره‌کانی تیکۆشانی حیزبدا بو
 پره‌خسیندری. هه‌روه‌ها ده‌بی میکانیزمی گونجاو
 به‌مه‌به‌ستی به‌شداریی ژنان له‌ پریه‌رایه‌تی
 حیزب و ئۆرگانه‌ به‌په‌به‌ریه‌کانی دیکه‌ی حیزبدا
 له‌ به‌رچاو بگیری و له‌ پره‌نسیپی «هه‌لاواردنی
 پۆزه‌تیف» یش که‌لک وه‌رگیری.

- له‌ نیو حیزبدا وپرای گرینگیدان به‌که‌سایه‌تی
 ئەندامانی حیزب و پیزگرتن له‌ مافه‌کانیان، پاراستنی
 دیسیپلین و ئینسیجام ئەرکی هه‌موو لایه‌که‌ و هه‌ر
 چه‌شنه‌ کرده‌وه‌یه‌ک که‌ زیان به‌یه‌کیه‌تی ته‌شکیلاتی
 و نه‌زمی نیوخوی بگه‌یه‌نی، له‌ هه‌رکه‌س روو بدا و له
 هه‌ر په‌یه‌کی ته‌شکیلاتیدا بی، لپرسینه‌وه‌ی له‌گه‌ل
 ده‌کری.

برنامه و اساسنامه‌ی حزب دموکرات کوردستان ایران

مصوبه‌ی کنگره‌ی ۱۷،

کنگره‌ی اتحاد دموکرات‌ها

(۱۵ و ۱۶ بهمن ۱۴۰۳ خورشیدی)

مقدمه

کوردستان در گستره‌ی جغرافیایی‌ای که منطقه‌ی خاورمیانه نامیده می‌شود، واقع شده است. به دلیل آنکه از لحاظ منابع طبیعی یک منطقه‌ی غنی به شمار می‌رود، محل ظهور چندین تمدن تاریخی و مذهبی گوناگون است و از نظر ملی و فرهنگی نیز منطقه‌ای بسیار متنوع است و درمیان ساختار متنوع ساکن این منطقه، کورد هم از تمدن دیرینه‌ای برخوردار می‌باشد. اما علی‌رغم یک مبارزه‌ی طولانی و خونین، چندین عامل مانع آن گشته‌اند که کورد بتواند به عنوان یک ملت از حاکمیت ملی خود برخوردار باشد، به ویژه در تاریخ معاصر می‌توان به این نکته اشاره کرد که پس از پایان جنگ جهانی اول و روند تشکیل دولت-ملت‌ها در خاورمیانه، عدم هشیاری کافی ملی کورد در اوایل قرن بیستم از سویی و دخالت‌های ناعادلانه‌ی ابرقدرت‌های وقت در امور منطقه‌ی ما از سوی دیگر، موجب محرومیت ملت کورد از برخورداری از یک دولت مستقل گشتند. چنین وضعیتی باعث شکل‌گیری مرزهای دولت-ملت‌های تازه تأسیس منطقه به سود چند ملت و بر اساس تقسیم دوباره‌ی کوردستان و انکار هویت ملی

کردها و حق مشارکت این ملت در حاکمیت سیاسی گردید. همین ستمگری تاریخی نیز به سرآغاز دوران خونین و پرهزینه‌ی جدیدی در روند مبارزات آزادی‌خواهانه‌ی ملت کورد در راه تحقق حق تعیین سرنوشت تبدیل گردید و می‌توان به صراحت ادعان داشت که تاریخ مبارزاتی کورد یکی از خونین‌ترین و طولانی‌مدت‌ترین بخش‌های تاریخ مبارزاتی خلق‌های تحت ستم این جهان محسوب می‌گردد. هرچند در ایران نیز نقشه‌ی امحاء سیستماتیک هویت ملی کورد، بخش لاینفک پروژه‌ی تثبیت «دولت-ملت ایرانی» در پی به قدرت رسیدن رضا شاه پهلوی بود، اما کلیه‌ی این تلاش‌ها نتوانستند مانع پیشرفت روند طبیعی تکامل تاریخی هویت ملی کورد در کوردستان ایران گردند. ناسیونالیسم مدرن کورد در کوردستان ایران نیز که به شیوه‌ی برجسته‌ای از سویی محصول رشد جوانب گوناگون جامعه‌ی کوردستان و از سوی دیگر نتیجه‌ی مبارزات ملی قشر روشنفکر کورد بود، از طریق تأسیس «کومله‌ی ژ-ک» (جمعیت تجدید حیات کورد) در ۲۵ مرداد ۱۳۲۱ خورشیدی (۱۹۴۲ میلادی) شیوه‌ی سازمانی به خود گرفت. هویت «کومله‌ی ژ-ک» بر اساس ارتقاء سطح آگاهی ملی و آرمان آزادی کورد

در سرزمین کوردستان و تأسیس دولت ملی کوردها پی‌ریزی شده بود. «ژ-ک» پس از سه سال، به دلیل گسترش فضای فعالیت و در آستانه‌ی ایجاد زمینه برای تشکیل یک حکومت کوردی در شرق کوردستان که کلیه‌ی اقشار و طبقات آن دوران جامعه‌ی کوردستان را در صفوف خود گرد آورد، جای خود را به حزب دموکرات کوردستان داد. به این ترتیب حزب دموکرات کوردستان بر شاکله و تاریخ جمعیت ژ-ک، در روز ۲۵ مرداد سال ۱۳۲۴ خورشیدی مطابق با ۱۶ اوت ۱۹۴۵ میلادی، به رهبری پیشوا قاضی محمد تأسیس شد.

تأسیس حزب دموکرات کوردستان بر مبنای اصول «کومله‌ی ژ-ک» نقطه‌عطف مهمی در تاریخ ملت کورد و سرآغاز مرحله‌ی نوینی در مبارزه‌ی ملت‌مان به شمار می‌آید. تحت رهبری این حزب بود که ملت کورد برای نخستین بار در تاریخ نوین خود توانست در بخشی از کوردستان، جمهوری کوردستان را تشکیل دهد. جمهوری کوردستان برای نخستین بار قواره‌ی حاکمیت کوردها در شکلی مدرن و با محتوایی دموکراتیک را به منصف ظهور رساند. هرچند جمهوری کوردستان پس از یازده ماه حاکمیت دموکراتیک، به دلیل یورش حکومت پادشاهی آن دوران جوانمرگ

شد، اما تجربه‌ی دموکراتیک حاکمیت در جمهوری کوردستان، برگ زرینی در تاریخ مبارزات سیاسی ملت کورد در راه تحقق حقوق ملی و دموکراتیک آن به شمار می‌آید. جوهر دموکراتیک حاکمیت در این جمهوری که اساساً بر اصل احترام به اراده‌ی مردم کوردستان از سویی و تلاش در راستای همزیستی توأم با احترام متقابل با ملت‌های همسایه از سوی دیگر پی‌ریزی شده بود، نه تنها در سطح کوردستان و ایران آن دوران، بلکه هم آن زمان و هم در حال حاضر در کل خاورمیانه رویداد مهمی به شمار می‌رود. هر چند پیشوا قاضی محمد و بخش دیگری از رهبران حزب و جمهوری به فرمان رژیم پادشاهی ایران به دار آویخته شدند، اما تجربه‌ی ملی و دموکراتیک و ترقی خواهانه‌ی جمهوری کوردستان، کماکان چراغ راهنمای نسل‌های آینده‌ی جنبش آزادی خواهانه‌ی ملت کورد بوده و خواهد بود.

علی‌رغم آنکه فروپاشی جمهوری کوردستان ضربه‌ی مهلکی بر پیکر حزب دموکرات کوردستان بود، اما مبارزان این حزب طی مدت نسبتاً کوتاهی خود را تجدید سازمان داده و مبارزه‌ی آزادی خواهانه‌ی ملی را از سر گرفتند.

حزب دموکرات کوردستان طی مدت هشت دهه

حیات خویش برگ‌های زرین بسیاری را در تاریخ ملی کورد به ثبت رسانده است. پیروزی‌های بزرگ فراوانی کسب کرده و متحمل شکست و ناکامی نیز شده است. علاوه بر تأسیس جمهوری کوردستان که نقطه‌ی اوج پیروزی این حزب و به طور کلی جنبش آزادی‌خواهانه‌ی کورد به شمار می‌رود، این حزب جنبش شکوهمند سال‌های ۴۶-۱۳۴۷ را بر پا نموده، چند بار در رقابت‌های انتخاباتی خود را محک زده و هربار به موفقیت دست یافته است و سرانجام بیش از چهار دهه، مبارزه‌ی قهرمانانه‌ی را علیه دیکتاتوری و استبداد جمهوری اسلامی به پیش برده است.

این حزب در عین حال شاهد سرنگونی جمهوری کوردستان و شکست قیام مسلحانه‌ی سال‌های ۴۶-۴۷ بوده و چند بار در دوران رژیم پادشاهی و رژیم جمهوری اسلامی آماج یورش پلیس و نیروهای سرکوبگر قرار گرفته است و صدها و هزاران تن از مبارزانش به زندان افتاده‌اند که اکثر آنها متحمل احکام سنگین و حتی اعدام شده‌اند و این حکم علیه صدها تن از آنان به مورد اجرا درآمده است. بیش از پنج هزار تن از کادرها و اعضای حزب دموکرات کوردستان در این مبارزه‌ی قهرمانانه و

سرشار از افتخار به شهادت رسیده‌اند که ده‌ها تن از آنها در زمره‌ی کادر رهبری بودند که در صدر همه نام سه رهبر بلند پایه: پیشوا قاضی محمد، دکتر قاسملو و دکتر شرفکندی می‌درخشد. در فاصله‌ی زمانی میان انشقاق سال ۱۳۸۵ خورشیدی در صفوف حزب تا کنگره‌ی اتحاد دموکرات‌ها، در جریان مبارزه در راه تحقق حقوق خلق کورد در کردستان ایران و در سنگر مقابله علیه سیاست‌های خصمانه‌ی جمهوری اسلامی شمار چشمگیری از مبارزان هر دو طیف دموکرات در نتیجه‌ی توطئه‌ها و جنایات تروریستی رژیم جمهوری اسلامی ایران به شهادت رسیده و یا مجروح شده‌اند، ده‌ها بار قرارگاه‌ها و مراکز حزب از سوی نیروهای نظامی جمهوری اسلامی با سلاح‌های سنگینی چون توپخانه و موشک و هواپیمای جنگی هدف یورش قرار گرفته که سنگین‌ترین آنها حمله‌ی موشکی به مراکز و قرارگاه‌های دموکرات در روز ۱۷ شهریور ۱۳۹۷ و نیز پاییز ۱۴۰۱ خورشیدی بود که در این دو رویداد ۲۹ تن از کادرها، پیشمرگان و اعضای رهبری حزب به شهادت رسیده و ده‌ها نفر هم مجروح گشتند. علی‌رغم تمامی موانع موجود بر سر راه مبارزه، فعالین هر دو طیف دموکرات در این

مدت از تلاش و مبارزه در راه تأمین حقوق خلق کورد باز نایستادند و هرکدام به شیوه‌ی خود در شکل «مبارزه‌ی پیشمرگانه» و «راسان» در داخل شهرها و روستاهای کوردستان حضور فعالانه‌ای داشته‌اند. این تحرکات و اقدامات در این مرحله‌ی حساس توانسته‌اند روحیه و انرژی ویژه‌ای به جنبش کورد و به ویژه مبارزات توده‌ای ببخشند و امید تازه‌ای را به پیروزی در راه تحقق حقوق خلق کورد در قلب توده‌های مردم ایجاد نمایند.

حزب دموکرات کوردستان در طول تاریخ ده‌ها ساله‌ی خود، چند بار متحمل انشقاق و چندپارگی گشته و مبارزان این حزب به جای مبارزه در چارچوب یک حزب واحد، به دو دسته تقسیم شده‌اند و به طور جداگانه به فعالیت و مبارزه‌ی خود ادامه داده‌اند، اما بعد از مدتی وحدت صفوف خود را باز یافته‌اند. در اکثر این موارد، مبارزان دموکرات علی‌رغم اختلاف با یکدیگر و فعالیت مجزا، هم به مبارزه در راه حقوق ملت کورد و آرمان‌های دیرینه‌ی حزب دموکرات ادامه داده و هم از تاریخ و افتخارات حزب دموکرات حراست کرده‌اند. این انشقاقت علی‌رغم میل باطنی و تلخی‌هایی که با خود داشته‌اند، بخشی از تاریخ حزب دموکرات به شمار می‌آیند.

بر این اساس حال که حزب دموکرات کوردستان کنگره‌ی هفدهم و حزب دموکرات کوردستان ایران کنگره‌ی شانزدهم خود را برگزار کرده‌اند، در پی توافق هر دو طرف، کنگره‌ی اتحاد دوباره‌ی دموکرات‌ها، کنگره‌ی هفدهم حزب دموکرات محسوب خواهد شد.

در پی آغاز پروژه‌ی نیم‌بند تکوین دولت-ملت در ایران، هیأت حاکمه چه در دوران پادشاهی و چه در دوران جمهوری اسلامی، هیچگاه حاضر نبوده گامی در راستای حل مسأله‌ی ملی کورد و دیگر ملیت‌های ساکن ایران بردارد. نگرش تمامیت‌خواهانه‌ی هیأت حاکمه و انکار کثیرالمله بودن ایران و مسأله‌ی ملی و مشروع کورد، عامل تداوم این معضل بوده است. مسأله‌ی کوردها در ایران نه تنها از سوی قدرت مرکزی، بلکه از جانب ناسیونالیسم ایرانی در خارج از حاکمیت رسمی و حتی از سوی بخشی از اپوزیسیون سراسری و روشنفکران ایرانی، به عنوان یک مسأله‌ی ملی دائمی مورد انکار قرار گرفته است. مشکل اینجاست که این دیدگاه به جای آنکه جوهر ملی مسأله‌ی کورد و حق این ملت در رقم زدن سرنوشت خویش را مبنا قرار دهد، می‌کوشد با بی‌توجهی به این واقعیت و گذشتن از کنار آن، در راستای حفظ

هژمونی هویت ملت حاکم عمل کند. چنانچه تابو تلقی کردن و مبنا قرار دادن تمامیت ارضی در ایران نیز چیزی نیست جز ابزاری در خدمت این تفکر غیردموکراتیک و شووینیستی.

به دلیل همین دیدگاه تمامیت‌خواهانه‌ی قشر حاکم است که حتی بحث دموکراسی نیز در رابطه با مسأله‌ی ملی در ایران تحریف می‌شود. جنبش کورد همواره عدم وجود دموکراسی را عامل لاینحل باقی‌ماندن مسأله‌ی کورد ارزیابی کرده است. تجارب گذشته نشان می‌دهد که ملت کورد از حل دموکراتیک مسأله‌ی خویش در کوردستان ایران استقبال می‌کند. اما متأسفانه به دلیل غیردموکراتیک بودن قدرت حاکم بر کوردستان، مطالبات صلح‌طلبانه‌ی ملت کورد، همواره با زبانی غیردموکراتیک و آمیخته با سرکوب پاسخ داده شده است. نیت صلح‌طلبانه و خواست این ملت مبنی بر استفاده از دیالوگ و گفتگو به منظور حل مسأله‌ی ملی کورد در کوردستان ایران، یا از سوی نمایندگان قدرت حاکم مردود شمرده شده یا به عنوان دامی برای حذف فیزیکی رهبران سیاسی و تضعیف جنبش کورد مورد استفاده قرار گرفته است. تجارب و روند رویدادها مؤید آن هستند که پروژه‌ی

تکوین دولت-ملت ایرانی بر مبنای تمرکز قدرت در مرکز و انکار هویت ملت‌های ایران و تحمیل هویت یک ملت بر کلیه‌ی ملت‌های دیگر هیچگاه موفق نبوده است. مطرح بودن مسأله‌ی ملیت‌ها به عنوان مهمترین معضل سیاسی در ایران امروز، دلیل غیرقابل انکاری است بر اثبات این واقعیت. پافشاری بر روند ناسیونالیسم تمامیت‌خواه ایرانی نیز از همان ابتدا سترون بوده و چیزی نبوده جز تلاشی غیرمسئولانه در راستای تداوم یک تمرکزگرایی تاریخی و بر مبنای تیره‌ساختن هرچه بیشتر افق همزیستی داوطلبانه‌ی ملیت‌های ساکن ایران.

بنا بر دیدگاه حزب دموکرات کوردستان، در پرتو نکات اشاره‌شده و با توجه به خواست دیرینه‌ی ملت کورد و روند سیاسی فعال کوردستان، مسأله‌ی ملی کورد تنها هنگامی کاملاً حل خواهد شد که سیر طبیعی خود را طی نموده و خواست‌های مورد نظر ملت کورد را مبنای قرار دهد. امکان همزیستی داوطلبانه‌ی ملیت‌های ایران نیز - علی‌رغم تاریخ مملو از ستم و فجایع گذشته - هنگامی فراهم خواهد شد که بدون هیچ پیش‌شرطی احترام به اراده‌ی سیاسی ملیت‌های ساکن ایران و از جمله ملت کورد در کوردستان ایران، سنگ بنای حل مسأله‌ی ملی در

ایران آینده قرار گیرد.

جوهر برنامه‌ی حزب دموکرات کوردستان بازتاب خواست ملی و دموکراتیک مردم کوردستان است. اعضاء و هواداران حزب باید این برنامه را به میان توده‌های مردم کوردستان برده و مفاد آن را برای مردم توضیح دهند. رفقای حزبی ضمن آنکه توضیح نقطه‌نظرات حزب پیرامون مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای توده‌های مردم را وظیفه‌ی خود می‌دانند، باید در راستای تحکیم هرچه بیشتر رابطه‌ی گسترده‌ی حزب و ملت و شکوفا ساختن بیش از پیش عرصه‌های دموکراتیک جنبش ملت‌مان، به گرمی از انتقادات، رهنمودها و پیشنهادات آنان استقبال کنند.

فصل اول

اهداف کلی

ماده‌ی نخست: آرمان‌ها و پرنسیپ‌های اساسی

۱- حزب دموکرات کردستان ایران، حزب توده‌های مردم کردستان ایران است و دوشادوش نیروهای ترقی‌خواه سراسر ایران در راه استقرار یک سیستم دموکراتیک فدرال در ایران و کسب حق تعیین سرنوشت خلق کورد در کردستان ایران مبارزه می‌کند.

۲- شعار استراتژیک حزب دموکرات کردستان ایران تحقق حقوق ملی خلق کورد در چارچوب یک ایران دموکراتیک فدرال است.

۳- حزب دموکرات کردستان اتحاد داوطلبانه و عادلانه‌ی ملت‌های ایران را سنگ بنای استقرار یک ایران دموکراتیک فدرال می‌داند.

۴- حزب دموکرات کردستان ایران در راه تحقق بخشیدن به یک جامعه‌ی آزاد و دموکراتیک، پلورالیست و عادلانه تلاش می‌کند.

۵- حزب دموکرات کردستان ایران به ایده‌آل‌های حقوق بشر و صلح و دوستی میان خلق‌ها باورمند است و مخالف هر گونه تبعیض بر مبنای جایگاه

اجتماعی، رنگ، دین، مذهب، نژاد، اتنیک، جنسیت و... است.

۶- حزب دموکرات کوردستان ایران خود را حامی مبارزه‌ی خلق کورد در دیگر بخش‌های کوردستان می‌داند.

۷- حزب دموکرات کوردستان ایران معتقد است که با خلق‌های تحت ستم ایران سرنوشتی مشترک دارد و از جنبش آزادی‌خواهانه‌ی آنان جهت کسب حقوق ملی خویش حمایت می‌کند.

۸- حزب دموکرات کوردستان ایران بهره‌گیری از کلیه‌ی شیوه‌های مبارزه را برای ملت‌های تحت ستم، حق مشروعی می‌داند.

فصل دوم

مبانی اقلیم کوردستان - ایران

ماده‌ی دوم: تعریف اقلیم کوردستان - ایران

کوردستان ایران یکی از اقلیم‌هایی است که به شیوه‌ای توافقی به همراه دیگر اقلیم‌های تشکیل دهنده‌ی ایران، کشور فدرال ایران را تشکیل می‌دهند. اقلیم کوردستان یک ساختار ملی، دموکراتیک و کوردستانی است. به این مفهوم که:

- ۱- حاکمیت سیاسی دموکراتیکی است که از جانب توده‌های مردم در مورد آن تصمیم گرفته شده و طبق خواست و اراده‌ی مردم اداره می‌شود.
- ۲- نماد پایان دادن به ستم و فرودستی و مظهر حاکمیت ملی کورد در کردستان ایران است.
- ۳- از حقوق کلیه‌ی اقلیت‌های ملی، اتنیک، زبانی و مذهبی کردستان حراست خواهد کرد.
- ۴- در خارج از مرزهای اقلیم کردستان در هر نقطه‌ای از ایران که اکثر ساکنان آن کورد بوده و خواستار حقوق ملی خود در چارچوب جغرافیایی خویش باشند، حکومت اقلیم کردستان از آنها حمایت خواهد کرد و آنان را هم‌پیمان ملی و استراتژیک خود می‌داند.

ماده‌ی سوم: چارچوب جغرافیایی

چارچوب جغرافیایی اقلیم کردستان همه‌ی خاک کردستان ایران را در بر می‌گیرد و با توجه به عوامل جغرافیایی و تاریخی و طبق خواست اکثریت ساکنان هر منطقه‌ای تعیین می‌گردد.

ماده‌ی چهارم: نهادهای ملی

- ۱- اقلیم کردستان دارای قانون اساسی، پرچم، سرود، جشن ملی و زبان رسمی خود می‌باشد.
- ۲- پرچم کردستان در کنار پرچم دولت فدرال در ارگان‌های رسمی اقلیم کردستان برافراشته می‌شود.

ماده‌ی پنجم: سیستم حاکمیت در اقلیم کوردستان - ایران

حاکمیت در اقلیم کوردستان که در قانون اساسی کوردستان نهادینه خواهد شد، بر مبنای اصول کلی ذیل، تشکیل و اداره می‌گردد:

۱- قوای سه‌گانه به شیوه‌ی مستقیم یا غیر مستقیم توسط مردم و بدون تبعیض‌های اتنیک، مذهبی، جنسیتی و جایگاه اجتماعی و... تشکیل می‌شود.

۲- انتخابات ارگان‌هایی که از سوی مردم برگزیده می‌شوند، از طریق رأی‌گیری عمومی و مخفی و مستقیم و با تأمین حقوق برابر برای انتخاب کاندیداتوری برگزار می‌گردد.

۳- شهروندان در خصوص تصدی پست‌های حکومتی از فرصت یکسان برخوردار خواهند بود.

۴- اقلیم کوردستان مکانیسم ویژه‌ای را جهت مشارکت دادن گروه‌هایی که به شیوه‌ی طبیعی در اقلیت قرار دارند، در نظر خواهد گرفت.

ماده‌ی ششم: تفکیک قوا

در اقلیم کوردستان نهادهای قانون‌گذاری، اجرایی و قضایی مستقل از یکدیگر هستند:

۱- پارلمان کوردستان بالاترین ارگان قانون‌گذاری اقلیم کوردستان است.

۲- حکومت اقلیم کوردستان از طریق پارلمان و با تصویب آن شرعیت خواهد یافت و در مقابل پارلمان پاسخگو خواهد بود.

۳- در اقلیم کوردستان استقلال نهاد قضایی تضمین خواهد شد.

ماده‌ی هفتم: جدایی دین از حاکمیت سیاسی

۱- در اقلیم کوردستان دین از حاکمیت سیاسی جداست.

۲- کلیه‌ی ساکنان کوردستان در گزینش و تبلیغ ادیان و مذاهب و اجرای مناسک دینی خود آزاد هستند.

فصل سوم

همبستگی ملت‌ها در ایران فدرال

ماده‌ی هشتم: مبانی اتحاد ملت‌ها در ایران

۱- کلیه‌ی خلق‌های ایران بدون هیچ‌گونه تبعیض جنسیتی، دینی، مذهبی، ملی و نژادی در استقرار جمهوری فدرال ایران سهیم هستند و این اصل در قانون اساسی جمهوری فدرال گنجانده خواهد شد.

۲- سیستم جمهوری، دموکراتیک و فدرال در مدیریت می‌تواند متضمن همبستگی و هم‌پیمانی پایدار و استوارتر در میان ملت‌های ایران بوده و زمینه‌ساز

همزیستی داوطلبانه و عادلانه در ایران آینده باشد.
۳- از دیدگاه حزب دموکرات کوردستان ایران اتحاد
داوطلبانه‌ی میان ملت‌های ساکن ایران مشروط به
اجرا و پایبندی به اصول ذیل می‌باشد:

- کثیرالمله بودن باید یکی از مبانی اصلی ساختار
سیاسی سراسری باشد.

- هر ملتی در پیوند با اداره‌ی امور ویژه و نیز امور اقلیم
خود از طریق نمایندگان برگزیده‌ی خویش باید آزاد باشد.
- کلیه‌ی ملت‌ها باید به شیوه‌ی عادلانه در اداره‌ی
امور دولت فدرال سهیم باشند.

- اصول مربوط به بازتاب اتحاد ملیت‌ها در ایران اجرایی گردد.

فصل چهارم

اقلیم کوردستان و دولت فدرال ایران

ماده‌ی نهم: زبان رسمی

۱- زبان کوردی، زبان رسمی ادارات اقلیم کوردستان
است و در کلیه‌ی مقاطع تحصیلی از این زبان
استفاده خواهد شد. در کنار زبان کوری، زبان
مشترک دولت فدرال آموزش داده خواهد شد و برای
مکاتبات اداری میان کوردستان و دیگر مناطق ایران
و دولت فدرال و ادارات وابسته به دولت فدرال در

کردستان به کار گرفته می‌شود.

۲- تصمیم در مورد زبان مشترک جهت مکاتبات و روابط اداری میان اقلیم‌ها و دولت فدرال و نیز سیاست زبانی در سطح دولت فدرال، با توافق عمومی تشکل‌های ملی درون فدراسیون خواهد بود.

۳- به کلیه‌ی ساکنان غیرکورد در اقلیم کردستان برای ترویج فرهنگ خود کمک می‌شود و در مناطقی که بخش کثیری از ساکنانش را آنها تشکیل می‌دهند، برای آنان امکانات تحصیل به زبان مادری فراهم می‌گردد.

ماده‌ی دهم: تقسیم صلاحیت‌ها

۱- بجز مناسبات خارجی، ارتش فدرال، برنامه‌ریزی‌های بلندمدت اقتصادی و سیستم پولی که در صلاحیت دولت فدرال می‌باشد، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در کلیه‌ی عرصه‌های دیگر در صلاحیت دستگاه‌های اداری اقلیم کردستان است.

۲- سیاست و برنامه‌های دولت فدرال با توجه به مصالح و خواست تشکل‌های فدراسیون و تلاش در جهت جبران تبعیضات گذشته علیه ملیت‌های تحت ستم ایران تعیین و به پیش برده خواهند شد. به ویژه:

- ارتش فدرال از لحاظ ترکیب نیرو و فرماندهی، نمادی از کثیرالمله و کثیرالاقلیم بودن ایران بوده و از لحاظ کارکرد نیز علیه مصالح مشروع ملیت‌های ایران عمل نخواهد کرد.

- سیاست خارجی دولت فدرال انعکاسی از موجودیت سیاسی و نهادی و منافع ملل و اعضای تشکیل‌دهنده‌ی ایران خواهند بود. اقلیم کوردستان و دیگر اقلیم‌ها با هماهنگی با دولت فدرال از حق برقراری و پیشبرد مناسبات خارجی خود در عرصه‌های مربوط به خود برخوردار خواهند بود.

ماده‌ی یازدهم: تأمین نظم و امنیت در کوردستان

۱- امر تأمین امنیت داخلی کوردستان بر عهده‌ی نیروی پیشمرگ و سایر ارگان‌های انتظامی اقلیم کوردستان است.

۲- وظیفه‌ی ارتش فدرال دفاع از مرزهای کشور است و در امور داخلی مداخله نخواهد کرد.

فصل پنجم

اصول و وظائف مهم اقلیم کوردستان-ایران

ماده‌ی دوازدهم: حقوق و آزادی‌های عمومی

۱- در کوردستان قانون حاکم است. کلیه‌ی آحاد جامعه در قانون و در مقابل قانون یکسانند.

۲- کلیه‌ی حقوق و آزادی‌های تصریح‌شده در منشورها و پیمان‌نامه‌های بین‌المللی مربوط به حقوق بشر (اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر، پیمان‌نامه‌های

سازمان ملل متحد در مورد حقوق مدنی و سیاسی و حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی) در قانون اساسی ایران و قوانین اقلیم کردستان به رسمیت شناخته می‌شوند. حکومت اقلیم کردستان در قبال پیاده کردن و برداشتن گام‌های مثبت در راستای حفظ و ترویج آنها مسئول است.

ماده‌ی سیزدهم: شکوفایی فرهنگی و بهداشتی

حکومت اقلیم کردستان:

۱- تحصیلات اجباری تا سن پانزده سالگی و تحصیلات رایگان تا پایان دوره‌ی متوسطه را تضمین می‌کند.

۲- در راستای ریشه‌کن کردن بی‌سوادی در کردستان اقدامات جدی انجام می‌دهد.

۳- در کلیه‌ی مقاطع تحصیلی و برای همه‌ی موارد آموزش و پرورش، امکان دسترسی افراد کم‌درآمد به تحصیل و فراگیری را فراهم خواهد ساخت.

۴- به رشد و شکوفایی فرهنگ در جامعه اهمیت داده و به محافل و مجامع و مراکز ادبی و هنری به ویژه در عرصه‌ی خدمت به زبان و ادبیات و فرهنگ کوردی کمک می‌کند.

۵- در برنامه‌های فرهنگی و آموزشی خود، جایگاه شایسته‌ای به مستلزمات پرورش و رشد کودکان و

جوانان اختصاص خواهد داد.

۶- اهمیت به پیشرفت زبان و ادبیات کوردی و حمایت از نویسندگان و هنرمندان و اندیشمندان کورد مثنی همیشگی سیاست فرهنگی حکومت اقلیم کوردستان می‌باشد.

۷- حکومت اقلیم کوردستان در رابطه با روشنفکران و متخصصین سیاستی را در پیش خواهد گرفت که با دلگرمی و فداکاری به میهن خود خدمت کنند.

۸- حکومت اقلیم کوردستان در راستای ارتقاء سلامت تمام مردم تلاش خواهد کرد و شرایطی فراهم خواهد آورد که همه‌ی مردم کوردستان بتوانند از کمک‌های پزشکی و درمانی بهره‌مند گردند. حکومت اقلیم کوردستان در جهت تأسیس آسایشگاه، شیرخوارگاه و زایشگاه گام برخواهد داشت و به منظور سرپرستی معلولین و سالخورده‌گان بی‌خانمان و بی‌سرپرست مراکز و بنیادهای ویژه‌ای احداث خواهد کرد.

ماده‌ی چهاردهم: امنیت اقتصادی و اجتماعی حکومت اقلیم کوردستان:

۱- درآمدهای عمومی را به شیوه‌ای تقسیم می‌کند که به ارتقاء سطح زندگی افراد کم‌درآمد یاری رساند.

۲- سیستم بهداشت عمومی را ارتقاء داده و از طریق

سیستم بیمه، تسهیلات لازم برای دسترسی مردم، به ویژه افراد بی‌بضاعت به خدمات پزشکی و درمانی را فراهم می‌سازد.

۳- خدمات و رسیدگی اجتماعی به ویژه برای بیکاران، معلولین، سالمندان و بی‌سرپرستان به منظور تأمین یک زندگی عادی را برعهده خواهد گرفت.

۴- امکان کار مناسب را برای همگان فراهم خواهد ساخت.

۵- قانون کار را به نحوی تصویب و اجرا خواهد کرد که استانداردهای بین‌المللی مربوط به حقوق کارگران و زحمتکشانشان، به ویژه محدود کردن ساعات کار و ممنوعیت کار کودکان و مرخصی همراه با حقوق مادران را در بر گیرد.

۶- طرح‌های وسیع و همه‌جانبه‌ای را برای مبارزه علیه برخی ناهنجاری‌های اجتماعی نظیر اعتیاد و خشونت‌های اجتماعی تدوین و اجرا خواهد کرد.

۷- زن و مرد در خانواده و جامعه از حقوق برابر برخوردارند و برای کار مشابه دستمزد مشابه دریافت خواهند کرد.

ماده‌ی پانزدهم: توسعه‌ی اقتصادی

۱- پیشرفت اقتصادی از طریق یک برنامه‌ریزی علمی برعهده‌ی حکومت اقلیم کوردستان است.

۲- به منظور جبران عقب‌ماندگی اقتصادی که محصول ستم ملی است، باید تقسیم درآمد عمومی کشور از سوی دولت فدرال به نحوی انجام پذیرد که سهم ساکنان اقلیم کوردستان بر اساس میزان عقب‌ماندگی، بیشتر از میانگین درآمد سرانه‌ی کشور باشد.

۳- حکومت اقلیم کوردستان در راستای خارج ساختن کوردستان از عقب‌ماندگی اقتصادی و اقدام جهت صنعتی کردن آن تلاش خواهد کرد. به همین منظور هر دو بخش عمومی و خصوصی را به نحوی هماهنگ خواهد ساخت که موجب تشویق تولیدات داخلی و سرمایه‌گذاری‌های خارجی و گسترش تجارت مستقیم اقلیم کوردستان و مدرنیزه کردن کشاورزی و احیای توریسم و استفاده‌ی کارشناسانه از منابع طبیعی و یافتن خلاقیت‌های اقتصادی ویژه‌ی جامعه‌ی کوردستان گردد.

۴- حکومت اقلیم کوردستان در راستای توسعه‌ی تجارت داخلی و گسترش کسب و کار و صنعت در کوردستان تلاش خواهد کرد.

۵- ساعات رسمی کار در هفته نباید بیش از ۴۰ ساعت

باشد. کارگرانی که به کارهای سخت مشغولند، باید ساعات کاری کمتری داشته باشند. حداقل دستمزد کارگران طبق هزینه‌های زندگی تعیین خواهد شد و با بالا رفتن هزینه‌های زندگی افزایش خواهد یافت. کارگران در مقابل سوانح کاری، بیماری، ازکارافتادگی، بیکاری و پیری بیمه خواهند شد. کودکانی که کمتر از پانزده سال سن دارند نباید به کار گرفته شوند. به منظور کاهش و سپس ریشه‌کن کردن بیکاری باید شرایط اقتصادی و اجتماعی لازم فراهم گردد.

۶- حکومت اقلیم کردستان توجه ویژه‌ای به دامداری خواهد داشت. مراتع طبق شروط مناسب به دامداران سپرده شده و راه‌های درست و علمی دامداری را به آنان خواهد آموخت.

۷- سیاست مالکیت اراضی را به نحوی تنظیم خواهد کرد که هم منافع کشاورزان و هم ملزومات پیشرفت کشاورزی و دامداری را فراهم سازد.

ماده‌ی شانزدهم: سوسیالیسم دموکراتیک

حزب دموکرات کردستان ایران به سوسیالیسم دموکراتیک اعتقاد دارد و خواهان آن است که حکومت اقلیم کردستان در برنامه و اداره‌ی کشور در آینده با توجه به ارزش‌های سوسیالیسم دموکراتیک، پایه‌های یک جامعه‌ی از لحاظ اقتصادی آزاد و پیشرفته و از نظر اجتماعی امن و

عادلانه را پی‌ریزی نماید. در این جامعه که از ارزش‌های سوسیالیسم دموکراتیک پیروی خواهد شد:

۱- هدف اصلی، مصالح عمومی مردم است.

۲- جوهر دموکراتیک این سیستم در این امر نهفته است که تکوین آن طی یک پروسه‌ی رفرم به شیوه‌ای دموکراتیک و با شرکت کلیه‌ی اقشار و طبقات جامعه انجام خواهد گرفت.

۳- جوهر عادلانه‌ی سوسیالیسم دموکراتیک از این امر ناشی می‌شود که تلاش می‌شود شکاف اقتصادی و اجتماعی میان طبقات کاهش داده شده و به استقرار یک توازن نسبی میان اقشار و طبقات جامعه کمک شود.

۴- سیستم بازار آزاد تحت نظارت حاکمیت سیاسی و دموکراتیک مردم خواهد بود.

۵- سیاست حکومت در رابطه با بخش عمومی و بخش خصوصی بر اساس لزوم تطبیق با شرایط ویژه‌ی کشور و رعایت مصالح ملی تعیین خواهد شد.

ماده‌ی هفدهم: تساوی زن و مرد

۱- حکومت اقلیم کوردستان با توجه به مفاد پیمان بین‌المللی امحاء هرگونه تبعیض علیه زنان، تأمین برابری زن و مرد در میان خانواده و جامعه و در

عرصه‌ی کار و حاکمیت و به طور کلی در کلیه‌ی زمینه‌های زندگی سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی را وظیفه‌ی مهم خود دانسته و برنامه‌های کاملی را در این ارتباط تدوین و اجرا خواهد کرد.

۲- بهره‌گیری از مکانیسم‌های تعیین نسبت ویژه در انتخابات مجلس و تعیین نسبت مناسبی در پست‌های اداری برای زنان از جمله راه‌های نیل به این هدف خواهد بود.

ماده‌ی هجدهم: جامعه‌ی مدنی

اقلیم کردستان شکوفایی جامعه‌ی مدنی در کردستان را به عنوان یکی از ابزارهای توسعه و نظارت بر حکمرانی بهینه در هر دو عرصه‌ی مشارکت سیاسی و شکوفایی انسانی مورد توجه قرار خواهد داد. به همین دلیل به رشد مؤسسات جامعه‌ی مدنی یاری خواهد رساند و در ترویج و فرهنگ‌سازی و از بین بردن هر گونه تعصب سیاسی و اجتماعی به آنها اتکاء خواهد کرد.

ماده‌ی نوزدهم: محیط زیست

۱- حفاظت از طبیعت کردستان، به عنوان یک سرمایه‌ی ملی از وظائف حکومت اقلیم کردستان است.

۲- حفاظت از محیط زیست، منابع طبیعی، جنگل‌ها، دریاچه‌ها و حیوانات به ویژه حیوانات شکاری

نظیر پرندگان، چارپایان و ماهیان از جمله وظائف حکومت اقلیم کوردستان است. به همین دلیل باید از شکار بی‌رویه‌ی حیوانات ممانعت به عمل آمده و در انتخاب نوع و محل صنایع جدید و احداث جاده و خطوط آهن ضروری است محیط زیست در اولویت بوده و سیمای طبیعت مخدوش نگردد.

۳- حکومت اقلیم کوردستان ارزش کاملی به توسعه‌ی صنعت توریسم خواهد داد و از بناها و اماکن باستانی حراست خواهد کرد.

۴- حکومت اقلیم کوردستان در هر پروژه‌ای که بر محیط زیست تأثیر داشته باشد، به خصوص در عرصه‌ی توسعه و تولید، جنبه‌ی حفاظت از محیط زیست را به عنوان یک پارامتر اساسی مورد توجه قرار خواهد داد.

فصل ششم

سیاست در رابطه با دیگر بخش‌های کردستان

ماده‌ی بیستم: موضع حکومت اقلیم کردستان در

رابطه با سایر بخش‌های کردستان

حکومت اقلیم کردستان:

۱- خلق کورد در کلیه‌ی بخش‌های کردستان و کردها در هر کجا که باشند را به عنوان آحاد یک ملت می‌شناسد.

۲- حامی مبارزه‌ی مشروع ملت کورد در سایر بخش‌های کردستان در جهت تأمین حقوق و آزادی‌های ملی است.

۳- بر اساس قانون به کوردهایی که به دلیل مبارزه‌ی آزادی‌خواهانه در سایر بخش‌های کردستان در معرض خطر قرار گرفته و مجبور به ترک میهن می‌شوند، پناهندگی سیاسی اعطا می‌کند.

۴- با بخش‌هایی از کردستان که به تأمین حقوق ملی خویش نائل آمده‌اند، روابط سیاسی، بازرگانی، فرهنگی و علمی رسمی برقرار می‌سازد.

اساسنامه‌ی حزب دموکرات کوردستان ایران

فصل اول: هویت حزب

ماده‌ی اول:

نام حزب، «حزب دموکرات کردستان ایران» است.

ماده‌ی دوم:

حزب دموکرات حزبی آزادی‌خواه ملی و دموکرات است که میهن‌دوستان و آزادی‌خواهان شرق کردستان را به منظور تحقق آرمان‌هایشان در صفوف خود گردهم می‌آورد.

نام حزب در سطح بین‌المللی عبارتست از:

Democratic Party of Iranian Kurdistan (PDKI)

ماده‌ی سوم:

حزب دموکرات کردستان ایران به پلورالیسم و جدایی دین از حاکمیت سیاسی اعتقاد دارد.

ماده‌ی چهارم:

آرم حزب دموکرات کردستان ایران تشکیل شده است از:

دایره‌ای به رنگ آبی که در سمت راست آن یک خوشه‌ی گندم به رنگ زرد و در سمت چپ یک چرخ دنده‌ی صنعتی با رنگ سفید که هفت دنده دارد نقش بسته است و در مرکز دایره یک خورشید

می‌درخشد و یک کوه به رنگ سبز در آن به چشم می‌خورد. در قسمت زیرین آرم و میان خوشه‌ی گندم و چرخ دنده‌ی صنعتی، زمینه‌ی قرمزی وجود دارد که یک کتاب سفید در آن جای گرفته و در زیر آن ۱۳۲۴ نوشته شده که اشاره‌ای است به سال تأسیس حزب دموکرات کوردستان ایران. تبصره: در کار و فعالیت حزب در سطح بین‌المللی و خارجی به جای ۱۳۲۴ خورشیدی، ۱۹۴۵ میلادی درج گردیده و در زیر آرم نیز PDKI نوشته می‌شود.

فصل دوم

عضویت در حزب

ماده‌ی پنجم: شرایط عضویت

کلیه‌ی ساکنان کوردستان ایران و هر کوردی در ایران می‌توانند به عضویت حزب دموکرات کوردستان ایران درآیند، مشروط بر اینکه:

- ۱- سن متقاضی کمتر از ۱۸ سال نباشد.
- ۲- برنامه و اساسنامه‌ی حزب را بپذیرد.
- ۳- فردی خوشنام و میهن‌دوست باشد.

ماده‌ی ششم: نحوه‌ی پذیرش اعضاء

برای آنکه فردی به عضویت حزب پذیرفته شود باید:

- ۱- دو نفر از اعضاء حزب او را معرفی کنند.
- ۲- حداقل شش ماه دوره‌ی آزمایشی را بگذرانند.
- ۳- عضو حزب و یا سازمان سیاسی دیگر کورد و ایرانی نباشد.
- ۴- در یک ارگان تشکیلاتی فعالیت داشته باشد.
تبصره: کوردهای ساکن خارج از کشور (اروپا، آمریکا و...) که عضو حزب هستند، می‌توانند عضو احزاب و سازمان‌های مترقی و دموکراتیک این کشورها باشند، مشروط بر اینکه اهداف این احزاب با پرنسپ‌ها و مصوبات حزب مغایرت نداشته باشد.

فصل سوم: وظائف و حقوق اعضاء

ماده‌ی هفتم: وظائف اعضاء حزب

عضو حزب مؤظف است:

- ۱- برای تحقق بخشیدن به اهداف حزب که در برنامه مندرج است، کوشا باشد.
- ۲- در راستای دفاع از وحدت سیاسی و تشکیلاتی حزب تلاش کند.
- ۳- طبق اساسنامه از اصول حزب پیروی کند.
- ۴- در یکی از ارگان‌های حزب فعالیت داشته و در

جلسات مربوطه مشارکت نماید.

۵- حافظ اسرار حزب باشد.

۶- بکوشد سطح آگاهی و اطلاعات سیاسی خود را ارتقاء دهد.

۷- سیاست حزب را به میان توده‌های مردم برده و روابط خود را با آنها تحکیم بخشد و از نظرات و تجربیات آنها بهره گیرد.

۸- حق عضویت بپردازد.

۹- به مصوبات حزبی و سازمانی عمل کرده و به ارگان‌های مربوطه گزارش دهد.

تبصره: افرادی که از سیاست‌های حزب حمایت کرده ولی وظائف عضویت حزب را به جای نمی‌آورند، به عنوان هوادار تشکیلاتی حزب شناخته می‌شوند.

ماده‌ی هشتم: حقوق اعضاء حزب

عضو حزب حق دارد که:

۱- به عضویت یا به عنوان مسئول هر یک از ارگان‌های حزب برگزیده یا منصوب گردد.

۲- در درون حزب و در جلسات مربوطه می‌تواند به صراحت هر عضو یا ارگانی را مورد انتقاد قرار دهد.

۳- از طریق تشکیلاتی انتقادات، پیشنهادات، سؤالات و نقطه‌نظرات خود را با همه‌ی ارگان‌های حزبی در میان گذاشته و پاسخ دریافت دارد.

- ۴- در درون حزب سیاست‌های حزب را مورد پرسش قرار داده و پیشنهاد تغییر آنها را ارائه دهد.
- ۵- شکایت خود را از هر ارگانی با ارگان بالاتر در میان گذارده و پاسخ دریافت نماید.
- ۶- در هر یک از جلسات ارگان مربوطه که بخواهد کار و فعالیت حزبی و سیاسی وی را ارزیابی کرده و درباره‌ی آن تصمیم‌گیری نماید، شرکت کند.
- ۷- طبق شروط و موازین تعیین‌شده از حق انتخاب و کاندیداتوری برخوردار خواهد بود.

ماده‌ی نهم: دیسپلین اعضا

- ۱- اعضایی که وظائف خود را به انجام نمی‌رسانند یا برخلاف اساسنامه‌ی حزب رفتار می‌کنند یا مرتکب عملی می‌گردند که اعتبار و سامان مادی و معنوی حزب را خدشه‌دار می‌نمایند، متناسب با تخلف مرتکب‌شده تنبیه می‌گردند. تنبیهات حزب

عبارتند از:

تذکر شفاهی

تذکر کتبی

خلع مسئولیت

تعلیق عضویت

لغو حق عضویت در حزب

- ۲- تنبیهات حزبی از سوی سازمان حزبی مربوط به

هر یک از اعضاء و با اکثریت آراء تعیین می‌گردد.
۳- هدف از تنبیه حزبی راهنمایی کردن عضو است و صرفاً زمانی عضوی تنبیه می‌گردد که راه‌های دیگر از قبیل انتقاد و راهنمایی در تصحیح رفتار وی بلااثر بوده باشد.

۴- عضو اخراجی این حق را دارد که از ارگان بالاتر درخواست تجدیدنظر کرده و حتی می‌تواند چنین درخواستی را به کنگره نیز تقدیم نماید.

۵- حداکثر مدت تعلیق عضویت یک سال است. سابقه‌ی حزبی عضو تعلیق شده پس از پایان مدت تعلیق، در نظر گرفته خواهد شد و طبق نظر ارگان مربوطه به وی مسئولیت سپرده می‌شود.

۶- به منظور تشویق اعضاء حزب و نیز ارج نهادن به کار و تلاش اعضاء فعال و جهت اجرای بهینه‌ی اصول حزبی، لازم است غیر از تنبیه برای اعضاء، تشویق و تقدیر نیز وجود داشته باشد. لذا ارگان‌های مربوطه باید تقدیر و تشویق اعضاء فعال و موفق را نیز به مرحله‌ی اجرا درآورند.

فصل چهارم ساختار تشکیلاتی حزب

ماده‌ی دهم: ساختار و کار ارگان‌های حزب

- ۱- اصول بنیادین سازماندهی ساختار حزب به ترتیب زیر است:
 - کلیه‌ی ارگان‌های حزب از پایین به بالا انتخاب می‌شوند.
 - ارگان‌های حزب گزارش کار خود را به شیوه‌ای منظم هم به آن بخش از اعضاء حزب که آنها را برگزیده‌اند و هم به ارگان مافوق خود گزارش می‌دهند.
 - تصمیمات اتخاذ شده توسط ارگان مافوق از سوی ارگان پایین‌تر به اجرا درمی‌آیند.
 - در داخل حزب برای کلیه‌ی اعضاء، بدون هیچگونه تفاوتی، یک نوع دیسیپلین وجود دارد.
 - در ارگان‌های حزب اتخاذ تصمیمات به شیوه‌ی جمعی و با اکثریت آراء انجام می‌پذیرد.
 - فردپرستی و دیکتاتوری در هیچ یک از مراتب تشکیلاتی مجاز نبوده و در مورد آن پیگرد لازم صورت می‌گیرد.
 - اطلاعات لازم درباره‌ی تحولات و مسائل مربوط به عرصه‌های تشکیلاتی، روابط حزب و مسائل

سیاسی، به شیوه‌ی سیستماتیک در داخل حزب اعلام می‌گردد.

- توازن میان حقوق اعضاء ارگان به شیوه‌ای تنظیم می‌گردد که نه ابتکار عمل و آزادی فرد پایمال شود و نه چارچوب ارگان مختل گردد.

ماده‌ی یازدهم: تشکلات حزبی

۱- مبنای تشکیلات حزب، حوزه‌ی حزبی است و تعداد اعضاء هر حوزه نباید از سه نفر کمتر باشد.

۲- تشکلات حزبی از طریق کمیته‌ی روستا، محله، شهر، منطقه، شهرستان و مرکز اداره می‌شوند.

۳- وظائف حوزه‌ها و کمیته‌ها ترویج و تبلیغ سیاست حزب در میان توده‌های مردم و اجرای تصمیمات کمیته‌ی مرکزی و ارگان‌های مسئول مربوطه و اداره‌ی امور حزب است.

۴- هر کمیته‌ی تشکیلاتی از سوی اعضاء آن یا نمایندگان آنها انتخاب می‌شود.

۵- بالاترین ارگان هر یک از تشکلات حزبی کنفرانس آن می‌باشد که هر دو سال یک بار با شرکت اعضاء حزبی تشکیلات مربوطه یا نمایندگان آنان برگزار می‌شود.

۶- تشکلات حزبی در حوزه‌ی فعالیت خویش می‌توانند دارای برنامه و پروژه‌ی کاری ویژه‌ی خود باشند.

تبصره:

- در شرایط ویژه، کمیته‌ی مرکزی می‌تواند شیوه‌های دیگری را برای سازماندهی حزب به تصویب برساند.
- تشکلات حزبی در خارج از کردستان طبق آیین‌نامه‌ی ویژه و مناسبی که به تصویب کمیته‌ی مرکزی رسیده باشد، اداره می‌شوند.
- سازمان‌های صنفی و ویژه‌ی وابسته به حزب، بخشی از قواره‌ی کار سازمانی حزب هستند که طبق آیین‌نامه ویژه‌ی این سازمان‌ها، شیوه‌ی فعالیت‌شان به موازات حزب از سوی کمیته‌ی مرکزی تعیین می‌گردد.

فصل پنجم

ارگان‌های رهبری حزب

ماده‌ی دوازدهم: کنگره‌ی حزب

- کنگره بالاترین ارگان حزب است.
- کنگره هر دو سال یک بار با حضور اعضاء اصلی و علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی و نمایندگان منتخب کنفرانس‌های اعضاء حزب برگزار می‌گردد.
- نسبت اعضاء منتخب در کنفرانس‌ها برای شرکت در کنگره باید بیش از شمار اعضایی باشد که

مستقیماً با حق رأی در کنگره حضور می‌یابند.
وظائف و اختیارات کنگره:

- مشی سیاسی و استراتژیک حزب را تعیین می‌کند.
- گزارش کمیته‌ی مرکزی را ارزیابی نموده و پس از اعمال ملاحظات لازم و گنجاندن نقطه‌نظرات شرکت‌کنندگان در کنگره، به تصویب می‌رساند.
- برنامه و اساسنامه‌ی حزب را تصویب می‌کند و در صورت لزوم مورد بازنگری قرار می‌دهد.
- اعضاء اصلی و علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی را از میان اعضاء کنگره انتخاب می‌نماید.

تبصره:

- کمیته‌ی مرکزی می‌تواند حداکثر به تعداد یک چهارم اعضاء اصلی خود، از اعضاء حزب را مستقیماً و با داشتن حق رأی به کنگره دعوت کند.
- افرادی که از این حق کمیته‌ی مرکزی برخوردار می‌گردند، نباید در انتخابات هیچ کدام از کنفرانس‌های تدارکاتی کنگره شرکت داشته باشند.
- نسبت نمایندگان هر حوزه‌ی حزبی جهت شرکت در کنگره بر مبنای تعداد نمایندگان آن تعیین می‌گردد، مشروط بر اینکه دستکم دوسوم اعضاء آن حوزه در کنفرانس پیش از کنگره شرکت نمایند. در غیر این صورت، تعداد شرکت‌کنندگان در کنفرانس مبنای قرار خواهد گرفت.

- رهبری منتخب کنگره در نخستین جلسه‌ی خویش یکی از اعضاء خود را به عنوان دبیرکل انتخاب کرده و به شرکت کنندگان در کنگره معرفی می‌کند.

معیار کاندیداتوری اعضاء رهبری

افرادی می‌توانند به عضویت اصلی یا علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی انتخاب شوند که:

- پنج سال سابقه‌ی عضویت فعال در تشکلات حزبی را دارا باشند.

- قادر به تحلیل موضوعات سیاسی و سخنوری و نگارش باشند.

- از توانمندی اداره‌ی یک ارگان مستقل حزبی برخوردار باشند.

- حاضر به قبول مسئولیت باشند.

ماده سیزدهم: وظائف و صلاحیت‌های کمیته‌ی مرکزی

۱- در فاصله‌ی میان دو کنگره، کمیته‌ی مرکزی بالاترین ارگان حزب است و امور حزبی را اداره می‌کند.

۲- وظائف و صلاحیت‌های کمیته‌ی مرکزی به شرح زیر است:

- دبیرکل حزب، هیأت اجرایی و جانشین دبیرکل را انتخاب می‌کند.

- مسئول نظارت و تصمیم‌گیری در مورد سیاست

- کلان حزب در چارچوب مصوبات کنگره است.
- مسئول درآمدها و هزینه‌های حزب بوده و میزان حق عضویت اعضاء حزب را تعیین می‌نماید.
- دست‌کم هر سال چهار بار تشکیل جلسه می‌دهد.
- اعضاء علی‌البدل در جلسات کمیته‌ی مرکزی شرکت می‌کنند و دارای رأی مشورتی می‌باشند.
- تمهیدات لازم جهت برگزاری کنگره و شیوه‌ی انتخاب کمیته‌ی مرکزی را به تصویب می‌رساند.
- مسئول تصویب شیوه‌ی انعقاد هم‌پیمانی و همکاری با احزاب و نیروهای سیاسی است.
- مسئول تقسیم کار میان اعضاء کمیته‌ی مرکزی و در عین حال پاسخگو کردن اعضاء کمیته‌ی مرکزی است.
- مسئول تدوین آیین‌نامه‌ی ارگان‌های حزبی و نظارت بر نحوه‌ی اجرای آنها است.
- تشکیل یا انحلال هر نهاد حزبی با پیشنهاد هیئت اجرایی و تصویب کمیته‌ی مرکزی صورت می‌گیرد.
- جلسات کمیته‌ی مرکزی با شرکت دست‌کم دوسوم اعضاء اصلی رسمیت خواهند یافت.
- مصوبات جلسه‌ی کمیته‌ی مرکزی هنگامی قطعیت خواهند یافت که بیش از نیمی از کلیه‌ی اعضاء

اصلی یا دوسوم اعضاء اصلی حاضر در جلسه به آنها رأی داده باشند.

- کمیته‌ی مرکزی مؤظف است امورات دبیرکل و هیئت اجرایی را مورد بازخواست قرار دهد.

- در صورت ضرورت ترمیم کمیته‌ی مرکزی، این امر با انتخاب یک یا چند تن از اعضاء علی‌البدل به سمت عضویت اصلی کمیته‌ی مرکزی انجام می‌پذیرد.

- اگر یکی از اعضاء رهبری مرکب اشتباه یا اقدامی شود که به اعتبار حزب و رهبری خدشه وارد آورد، کمیته‌ی مرکزی حق دارد عنوان رهبری را از آن شخص پس بگیرد.

ماده‌ی چهاردهم: کنفرانس عمومی حزب

۱- کنفرانس عمومی حزب زمانی برگزار می‌گردد که:

- امکان برگزاری کنگره وجود نداشته باشد.

- مشکلاتی پیش آمده باشد که کمیته‌ی مرکزی قادر به حل آنها نباشد.

۲- در چنین شرایطی کنفرانس عمومی از صلاحیت کنگره برخوردار است.

۳- راهکار برگزاری کنفرانس عمومی حزب را کمیته‌ی مرکزی مشخص می‌سازد.

۴- کنفرانس عمومی از اعضاء اصلی و علی‌البدل

کمیته‌ی مرکزی و نمایندگان مراکز اداری تشکیل می‌گردد.

۵- شمار نمایندگان شرکت کننده در کنفرانس عمومی حزب از سوی کمیته‌ی مرکزی تعیین می‌گردد، مشروط بر اینکه نمایندگان منتخب از تعداد اعضاء اصلی و علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی و آنهایی که مستقیماً و با دارا بودن حق رأی در کنفرانس عمومی شرکت می‌کنند، بیشتر باشد.

ماده‌ی پانزدهم: هیأت اجرایی

۱- هیأت اجرایی حزب از دبیرکل و شماری از اعضاء کمیته‌ی مرکزی تشکیل می‌شود که کمیته‌ی مرکزی در مورد آن تصمیم گرفته و انتخاب می‌کند.

۲- شمار اعضاء هیأت اجرایی از سوی دبیرکل حزب به کمیته‌ی مرکزی پیشنهاد گردیده و به رأی گذارده می‌شود. به هنگام رد صلاحیت هرکدام از کاندیداهای پیشنهادی، دبیرکل حق دارد جهت پرکردن این پست کاری، فرد دیگری را به منظور تصویب به کمیته‌ی مرکزی معرفی نماید.

۳- وظائف هیأت اجرایی عبارتند از:

- در حد فاصل زمانی دو جلسه‌ی کمیته‌ی مرکزی مسئول اجرای تصمیمات کمیته‌ی مرکزی حزب است.

- در چارچوب سیاست کلی حزب مواضع و دیدگاه‌های حزب را تبیین و اعلام می‌کند.
- عملکرد مراکز کاری را در جلسات خود ارزیابی کرده و تصمیمات مقتضی را اتخاذ خواهد کرد.
- جلسات خود را در حد لزوم تشکیل داده و گزارش فعالیت خود را به کمیته‌ی مرکزی ارائه خواهد کرد.
- تشکیل و یا انحلال یک ارگان با پیشنهاد هیأت اجرایی و تصویب کمیته‌ی مرکزی خواهد بود.
- هیأت اجرایی مسئول اداره، اموال منقول و غیرمنقول حزب است و طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب کمیته‌ی مرکزی می‌رسد، راهکارهای این اداره را مشخص می‌کند.

تبصره:

- ۱- افرادی می‌توانند از سوی دبیرکل جهت عضویت در هیأت اجرایی به کمیته‌ی مرکزی پیشنهاد شده و رأی اعتماد بگیرند که:
 - دست‌کم دو دوره عضو کمیته‌ی مرکزی بوده باشند.
 - قادر به اداره‌ی یکی از ارگان‌های حزبی باشند.
 - بر برنامه و اساسنامه‌ی حزب اشراف کامل داشته و قادر به تحلیل مسائل سیاسی باشند.
- ۲- مسائلی که به کل حزب مربوط هستند باید در کمیته‌ی مرکزی مورد بحث و تصمیم‌گیری قرار گیرند.

۳- تصمیمات مربوط به هر مرکز کاری، لازم است با حضور مسئول آن مرکز مورد بحث و تصمیم‌گیری قرار گیرد.

ماده‌ی شانزدهم: دبیرکل حزب

فردی می‌تواند در پست دبیرکلی حزب جای گیرد که:

- دو دوره عضو هیأت اجرایی، یا سه دوره عضو کمیته‌ی مرکزی بوده باشد.

- توانایی بیان سیاست و مواضع حزب را داشته باشد.

- به کار جمعی اعتقاد داشته باشد.

- به هنگام لزوم قادر به تصمیم‌گیری باشد.

۱- وظائف دبیرکل حزب:

- سخنگوی رسمی حزب است و در عین حال

می‌تواند با تصویب هیأت اجرایی فردی را به عنوان

سخنگوی رسمی حزب معرفی نماید.

- مسئول روابط کلی حزب است.

- مسئول ایجاد هماهنگی میان ارگان‌ها و مراکز

مدیریتی حزب است.

- در راستای حفظ وحدت تشکیلاتی صفوف حزب

تلاش می‌کند.

۲- دبیرکل با همکاری جانشین دبیرکل وظائف خود

را به انجام رسانده و در غیاب دبیرکل، جانشین وی

به این وظائف عمل خواهد کرد.

ماده‌ی هفدهم: ارگان پژوهش و برنامه‌ریزی سیاسی

۱- ارگان پژوهش و برنامه‌ریزی از اعضاء کمیته‌ی مرکزی و افراد آگاه به سیاست‌های حزب تشکیل می‌شود.

- مسئول این ارگان عضو هیأت اجرایی است.

۲- وظیفه و صلاحیت این ارگان به شیوه‌ی زیر است:

- در خصوص تحولات جهان، منطقه، ایران و کوردستان

اطلاعات گردآوری می‌کند و پس از مطالعه و تجزیه و

تحلیل موضوعات و رویدادها، نحوه‌ی نگرش و موضع

حزب را به رهبری ارائه می‌دهد. کلیه‌ی موضوعات

پیشنهاد شده‌ی این ارگان به رهبری حزب در

چارچوب مصوبات کنگره خواهند بود.

- در خصوص مناسبت‌ها و مسائل ویژه که لازم

است حزب در مورد آنها موضعگیری نماید، این ارگان

موضوع مربوطه را با هیأت اجرایی بررسی می‌نماید

و اگر ضرورت دانسته شد، رهبری حزب در مورد آن

بیانیه یا اطلاعیه‌ی رسمی صادر خواهد کرد.

- آیین‌نامه‌ی کاری ارگان‌ها و مراکز کاری حزب را با

هماهنگی با ارگان‌ها بررسی کرده و آنها را جهت

تصویب به رهبری حزب ارائه خواهد داد.

- دستور کار مراکزکاری و ارگان‌های حزب را بررسی

کرده و نقطه‌نظرات خود را به رهبری حزب ارائه

خواهد داد.

- ارزیابی خود را در مورد سیاست تبلیغاتی و رسانه‌ای حزب به کمیته‌ی مرکزی حزب ارائه می‌دهد.

ماده‌ی هجدهم: مراکز کاری حزب

۱- مراکزکاری حزب طبق تشخیص و تصویب کمیته‌ی مرکزی تعیین می‌گردند.

۲- این مراکز طبق استراتژی بلندمدت و برنامه‌ی کاری سالانه و چند ساله‌ی خود که در کمیته‌ی مرکزی به تصویب می‌رسند، فعالیت می‌کنند.

۳- هرکدام از این مراکز در چارچوب آیین‌نامه‌ی مربوطه در پیشبرد استراتژی و اجرای برنامه‌ی کاری و تصمیمات کاری روزانه‌ی خود مستقل می‌باشند.

فصل ششم

درآمد حزب

ماده‌ی نوزدهم: منابع مالی حزب

منابع مالی حزب عبارتند از:

۱- حق عضویت اعضاء حزب.

۲- کمک‌های مالی اعضاء، هواداران و دوستان حزب.

۳- درآمدهای حاصله از پروژه‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها.

۴- آبونمان تشکلات حزبی.

فصل هفتم چند پرنسیپ کلی

- مکانیسم کار و فعالیت و جلسات و کنفرانس‌های حزب به شیوه‌ی سیستماتیک و طرح و برنامه‌ی مدون به پیش برده می‌شود. کل تشکیلات و ارگان‌ها و کارگروه‌های حزب دارای طرح و برنامه‌ی کاری مدون و مختص به خود بوده و بر مبنای آنها عمل خواهند کرد.

- به منظور ارج نهادن به نقش زنان در صفوف حزب، باید اهمیت بسیاری به تعلیم و آموزش آنها داده شود تا فرصت توانمندسازی لازم برای آنان جهت اداره‌ی امور در بخش‌های گوناگون فعالیت‌های حزبی فراهم آید. همچنین باید مکانیسم مناسبی به منظور شرکت زنان در رهبری حزب و دیگر ارگان‌های مدیریتی حزب مورد توجه قرار گرفته و از پرنسیپ «تبعیض مثبت» نیز استفاده شود.

- در درون حزب، ضمن اهمیت دادن به شخصیت اعضاء حزب و محترم شمردن حقوق آنان، همه مؤظف به حفظ دیسپلین و انسجام هستند و هرگونه اقدامی که به نظم داخلی زیان برساند، از سوی هرکس و در هر رتبه‌ی تشکیلاتی که باشد، مستوجب بازخواست خواهد بود.

حیزبی دیموکراتی کوردستان به پێبهرایه تیی پێشه واکازی محهمهد، له سهه بنه ما و میژووی کۆمه لهی ژ.ک له ٢٥ ی گه لاویژی سالی ١٣٢٤ ی هه تاوی به رامبهه به ١٦ ی ئووتی ١٩٤٥ ی زایینیدا دامه زرا. حیزبی دیموکراتی کوردستان له ماوهی ٨ دهیه ته مه نی خۆیدا زۆر فه سلێ زیپینی له میژووی نه ته وهی کورددا تۆمار کردوون، زۆر سه ره که وتنی گه وهی به ده ست هینان و تووشی نوشوستی و پاشه کشه ش بووه. بیجگه له دامه زرانندی کۆماری کوردستان که لووتکه ی سه ره که وتنی ئه م حیزبه و به گشتی بزووتنه وهی رزگاری خوازیی کورد بوو، ئه م حیزبه بزووتنه وهی پرشکۆی سالانی ٤٧ - ١٣٤٦ ی به رپا کردوه، چه ند جار له مملانه ی هه لبژاردندا خۆی تاقی کردۆته وه و هه موو جارێ سه ره که وتنی به ده ست هیناوه و سه ره نجام بۆ ماوه ی پتر له چوار دهیه خه باتیکی قاره مانانه ی به دژی دیکتاتۆری و سه ره پۆیی کۆماری ئیسلامی به رپوه بردوه.

حزب دموکرات کوردستان بر شاکله و تاریخ جمعیت ژ-ک، در روز ۲۵ مرداد سال ۱۳۲۴ خورشیدی مطابق با ۱۶ اوت ۱۹۴۵ میلادی، به رهبری پیشوا قاضی محمد تأسیس شد. حزب دموکرات کوردستان طی مدت هشت دهه حیات خویش برگ‌های زرین بسیاری را در تاریخ ملی کورد به ثبت رسانده است. پیروزی‌های بزرگ فراوانی کسب کرده و متحمل شکست و ناکامی نیز شده است. علاوه بر تأسیس جمهوری کوردستان که نقطه‌ی اوج پیروزی این حزب و به طور کلی جنبش آزادی‌خواهانه‌ی کورد به شمار می‌رود، این حزب جنبش شکوهمند سال‌های ۱۳۴۷-۴۶ را بر پا نموده، چند بار در رقابت‌های انتخاباتی خود را محک زده و هر بار به موفقیت دست یافته است و سرانجام بیش از چهار دهه، مبارزه‌ی قهرمانانه‌ای را علیه دیکتاتوری و استبداد جمهوری اسلامی به پیش برده است.

www.kurdistanmedia.com

حیزبی دیموکراتی کوردستان به ریبه رایه تیی پیشه و قازی محهمه د، له سه ر بنه ما و میژووی کومه له ی ژک له ۲۵ ی گه لاویژی سالی ۱۳۲۴ ی هتاوی به رامبه ر به ۱۶ ی ئووتی ۱۹۴۵ ی زابینیدا دامه زرا. حیزبی دیموکراتی کوردستان له ماوه ی ۸ ده یه ته مه نی خویدا زور فه سلی زیرینی له میژووی نه ته وه ی کورددا تومار کردوون.

حزب دموکرات کوردستان بر شاکله و تاریخ جمعیت ژ - ک، در روز ۲۵ مرداد سال ۱۳۲۴ خورشیدی مطابق با ۱۶ اوت ۱۹۴۵ میلادی، به رهبری پیشوا قاضی محمد تأسیس شد. حزب دموکرات کوردستان طی مدت هشت دهه حیات خویش برگ‌های زرین بسیاری را در تاریخ ملی کورد به ثبت رسانده است.

له بلاوکراوه کانی ناوه ندی
راگه یاندنی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران